Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера дена ● ЕРА, 25 ОКТЯБРЬ, 1979 ШУ. ● № 128 (6103). ● Мах 2 кепик.

Советски Союза къахьегамхой! Социалистически производство дIахо эргайоахаш тоаеча, Iилма-технически прогресс сихъеча хьинаре дакъа лаца!

Халкъа боахаме хьахулараш доккхагIа хилийтар духьа, тIехдика изделеш дукхагIа арахецар духьа биззагIа пайда эца торонех!

(КПСС ЦК ТIаьхехамашцара).

КОММУНИСТ— ДЕНАЛ ДОЛА БIУХО

«Вахаре деналера лоаици хилар, доп гIулакхаца чIоатIдалга хIара деннара норма а йолаш, общественни декхар сакхетаме кхоачашдар санна сага сий айдеш кхы цхьаькха хIама дац. Цу тайпара лоаици хьаелга — нравственни кхетаме декхар», — аьннад КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя хов. Л. И. Брежнева.

Вай республикерча хIара къахьегама коллективе хIана бац аьнна ба шоай балхах дог лазаш, шоашта тIадехка общественни декхареш кхоачашдара ший хьинаре ихо ца деш, юкъарча вахара гIулакхаш чакхдовхача даим яхар санна юкъмоттиге хулаш бола коммунисташ. ХIаьта цар кхоачашду балха декхар моллагIа дале а массеза а эггара халагIча моттиге хулга цар хIара деннара овцал а хиийа дIааттай.

Шоай заводе меттел, ерригача городе а дика вовзаш ва СССР 50 шу дизара цIерагIча химически завода слесарий бригадир Маиев Мовлади Абдулхажиевич. Ший балха декхар тIехдика кхоачашдаь ца Iеш, КПСС член хилара тарра, цо хьинаре дакъа лоац кхетам балара балха юкъе — коллективе эггара толашагIболча агитаторех цаI доархI цох. Дукхача шерашка ишта шийгара денал гойташ хьавена из парте Грозненски горкома бюро членалла хержаш.

ХIаьта цу дакъе даим шоашкара дика хьокхам гойташ хьабоагIа республике цIи хеза боле балха-дика къахьегамхой, кагирхой хьехамчаш, Социалистически Къахьегама Турпалаш В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода вокхагIвола оператор Недерников Николай Иванович, Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене СМУ-2 комплекси бригада кулгалхо Халжиев Шамсуддин.

Ишта шоай балха а общественни а декхареш догдIена кхоачашдарна, вахаре деналера лоаицк йолаш хиларца белгальнни я Наьсарерча ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода участка начальник Аушева Лиза, «Малгобекский» совхоза доярка Пешхоева Нина, Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза комбайнер Дудуркаева Камета, дукха кхыбараш.

Бакъда, ннйса хургдац вай берригга коммунисташ балха а общественни вахаре а шоашкара дика хьокхам гойташ ба аьлча. Тоъал ха я вай предприятешка, боахамашка «ТIехьабусараш бокцаш бе болх» кха болам бавржа. Из ишта дале а, кхъ-юкъе мара беце а хIанз а ннйслуш ба къахьегама коллективашка шоай болха норманi кхоачаш ца ю, общественни вахара юстара гIерта коммунисташ. Цул а халагIа да цхьаьха: тIехдаьха малар мелараштa, къахьегама дисциплина, социалистически общежите бокъонаш телхаерашта, брак ерашта юкъе цар цIераш йоахаш хилар.

Дукха ха йоицаш ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» яхача заводе хиннача коммунистий отчетно-хоржамий собрание аьча доклада тIа буцар КПСС Устапо дIадехараш лерттIа кхоачаш ца деш, шоай балха декхар тесса леладеш бола КПСС членаш. Царех ва болхло С. Ш. Бархоев, литейщик В. М. Илимасов, токарь А. А. Эльмарзиев, слесарь Н. М. Тангиев. Гуш да, цу коммунисташа шоаш кхычарна балха тIа а вахаре а хьокхам хела безаш болга диддалийта хилар.

Цу тайпара ледарло йовлла коммунисташ ца хулийтилга перттерча дакъе юкхьаншарча партийни организацеех шоаех тийша да. Уж декхарийла я шоан хIара парте член декхар тешаме кхоачашдеш ний хьожаш тIахьожам лоаттабе, царех хIараннр партийни поручени йолаш хулга Iалащде, общественни вахаре уж хьинаре дакъа лоацаш хулга царгара хьадеха. Цу гIулакхе тIеерзаяв хила еза коллектива лелаеш йола социалистически ях, берригга идейно-политически а нравственни а кхетом балара болх.

Коммунистий хьинар айдара пайдане гIулакх долга хьагойтад хан-ханнахьа цар отчеташка ладуагIаш, царца собеседовани чакхйоахаш хиларо. Къаьстта бокххача хоархIаме да парте членалла кандидаташца, къонача коммунисташца беш бола индивидуальни болх лаьгI ца болийтилга, шоай декхар дизза кхоачашде уж Iомабергболла школаш партномашка, КПСС райкомашка, горкомашка вIашагIйоххилга.

«Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоавирах» болча КПСС ЦК сецам тIа аьнад: «Сийлахь-воккхача Ленина васкет кхоачаш а деш, парте цхьана тарду дукхача наха марксистско-ленински теори кIоарга, сакхетаме Iомаелга вай нах советски патриотизман пролетарски интернационализман уйла йолаш, къахьегамца коммунистически гIулакх долаш, общественни хьинар долаш, СССР хIара гражданин лаьха нравственни гIулакхаш доахкаш хьалкхеварца».

Из дерригa а дегIаенача социализмана, советски вахара хьисаца карагIдьннараш долга кхетадеш а цох-доккхал деш а да вай. Цудухьа уж дика оамалаш йоахка вах, къаьстта а коммунисташта юкъе, дукхагIа хулийтилга вай массеза декхар да.

Цхьан дешаца аьлча, шоаш чакхйоахкха моллагIа мероприяти коммунистий денал айдергдолаш, КПСС XXV съезда решенеш, пятилетка планаши декхараши кхоачашдара мугIарера къахьегамхой оарцагIбовча бокъонца лодара мугIарера къахьегамхой а хинна уж дIаоттаргболаш вIашгIехьйоакхилга Iалащде деза партийни организацешка. ТIехха ытгтув баргба вай цу декхарех дина лоархIаде а В. И. Ленина ваь 110 шу дизара даха ма доагIара накъадаха а.

Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьттел газзи чакхйоахача завода 43-4 яхача установка тIа коммуниста йоккхагIйолча оператора Зоя Никифоровна Александровас къахьега дукха шераш да. ХIанз цо кулгалдеча смено хьалхе лелаю «ХIара балха денна — дикала Знаи» яхача девизагIа йоархаьча социалистически ляхь.

СУРТА ТIА: йоккхагIйола оператор З. Н. Александрова.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Республика кхашка

Колхозийн совхозийн кхашка хIанз а де дезаш дукха балхаш да, хIаьта гуйрено сиха.

22 октябрь хьатIакхочаш, республика статуправлене беча хоамагIа, 25 эзар гектара тIара чуйлай хьажкIаш, дIайийнарех 75 процент араш.

Дута 6,2 эзар гектара тIара чуденал. Гудермесски районе чуийца долаш латт ия. Бакъда, дукха балхаш да шекара свеклий кхашка де дезаш. ДикагIча дакъьа тIара ярам мара хьаьхнарш уж. Масала, Шалински районе чуэца езаш эзар гектар я.

Укх тIехьарча кIирагIа дикка сихденнад гурахьа дуй ялат дIадуалга. Из цIадера дикагIа йола ха чакхъяьнкай, бакъда Ачхой-Мартановски, Гудермесски, Назрановски, Урус - Мартанов с к и, Шалински районий дукхача боахамашка хIанзчул тIехьагIа дIаде дезаш дукха ялат да. Ерригача республике ялатан мошача доакъараш лаьрхIа 40 эзар гектар я дIае езаш.

ХьатIадоагIача шерарча хьувкъама лаьтта кийчдеш ба механизатораш. 77 эзар гектар зябь аькай е аха езачох 46 процент. Хьалха доагIа Гудермесски, Малгобекски, Шалински, Шелковской районий боахамаш. ТIехьадусаш да Назрановски, Наурски, Ножай-Юртовски районий боахамаш.

Юрташкарча механизаторий ерригa торонаш я кхашкара балхаш сихде а Сийлахь-боккхача Октябра кIеи хьатIанхочаш уж чекхдаха а.

ЯЛАТА ЛАЬРХIА ХЬАЖКIАШ ЧУЭЦАР

23 ОКТЯБРЬ ТIАКХОАЧАШ

(гектараш)

РАЙОНАШ	Чуэца еза хьажкIаш	Чуэдарна	Цу дакъах кхьаьлла дийначуи	Ерригах чуэдна дакъа проц.	Цхьан гектар тIера доаллал урожай
Наурски	1401	1401	—	100	22,9
Шелковски	350	350	—	100	22,7
Гудермесски	318	318	—	100	28,0
Ножай-Юртовски	600	583	—	97	12,7
Шалински	4845	4575	47	94	20,9
Грозненски	4750	4330	85	91	21,7
Надтеречни	1500	1349	—	90	13,1
Урус-Мартановски	3250	2884	—	88	28,1
Сунженски	4000	3420	55	85	16,6
Малгобекски	1300	1083	22	83	10,7
Ачхой-Мартановски	1560	1200	15	77	32,4
Назрановски	4820	3365	135	70	20,2
Веденски	438	262	—	60	27,1
Советски	363	195	—	54	11,3

Сихле, йоах гуйрено

Репортаж

Отделене склада хьалхашка ханна йиллача свеклан хьатта даххадаш хьатIаух низ бола автомашинаш. Цхьараш кхай тIара йоагIа, мерзача оалаех етта, тараьах чакхйоала: дIахо цар никъ Аргуне бода, шекар деча заводе. ШоллагIъяраш хьатта совп, укхазарча аргIа тIара свеклаш тIайотта. Хьатта йолчакъа хьа а да хьовзаш, юке гIолла тIехьюэз вIамагIйола самосвалаш, тележкаш тIехьайийна «Беларусаш» уж хьажкIехи гIадамехи етта а совхоза централни склада ков. ТIой-Юрта йолх уж. Цига IойоассаIо, пачхахьалкхенна дIаяла а боахама йита а хорж хьажкIаш, хIаьта гIадамаш ферманй воашка долх доахана IадоккхаргдоIча дIасттаде.

Юрта тIехьашнара дIахьечача ЗIамитача берагIа IочулаттIашехь гуш да кхай тIара сурт. Шув тIа, аргIе дIабодача наькъа аьттехьа латт машинаш увза доихха тарал. Укхаза ва звеньевой Гелисханов Ювсап а — цун кха да хIанз чуэцаш латтар. Аьрдехьа, босенца латт дIа-юха лела кухни, «хIанзарчоа» укхаза сецай из. Цига кийчбу кхай тIа болх беннача бIайха кхача. ДелкъийгахIама даа баьхкаб шоай машинашца цхьабола шофераш.

«Сельхозтехника» Наьсарерча райпромобъединене мехотряда начальникаша Нальгиев Ахьмадаца цхьана долх тхо кха долчахьа. Цу объединене отряд я «Октябра 40 шу» яхача совхозе гуйра чуэраеш йоахкарех цаI. Цунца я пхиь комбайнови агрегат, ужжал кхы а «Беларусаш» хIарапеца нишиша лафет а йолаш, автомашинаш.

Бутт гаргга ха я отрядо цу совхозе гуйра чуэраеш болх бу. ЗаданегIа 500 гектар хьажкIаш чуэца езаш хиннача. нах бIаь совгIа чуийцай цо укхаза. Тракторашти машинаштеи заправка еш йола автозаправщик, еха техника тоаеш дIа-юха лела мастерской, сварка, цу гIулакхашта эша специалисташ отрядо болаш ба.

ДIатIаоттача, Iуйрийна болабаьча мулах юхейиса хьажкIаш хьоккаш йода Т-150 яхача трактора тIехьайийза «Херсонец». Отряда дикагIволча трактористах Сагов Хьамзата агрегат я из. Тахан социалистически яхье хьалха ва Сагов. Дехьа, керда хьальнача муд тIа йоахк Беков Гилане, Алиев Махьмада, Мучельгов Сайпудина, Мамсуров Iалиха агрегаташ. Мехотряда начальникa Нальгиев Ахьмада, блокнота тIа а хьежаш, дувц механизаторий балха хьоккхамаш.

— Алиева хьежай укх совхозе 151 гектар хьажкIаш, Сагова — 129, хIаьта Бекова — 158 гектар. Йоах ио. Вокхар хьоккхамаш кIеззига лохагIа да, цар кIеззигагIа баьб болх а.

Комбайнаш сеца латтаргйоацаш вIашгIехьбаьккхаб шоай болх хьажкIаши гIадамаш дIакхухьача транспортникаша, дуви дIахо отряда начальника. Шераш йоах Оздоев Якъуба, Тумгоев Николая, Бузуртанов Махьмада, Баркинхоев Мухьмада, Арчаков Расула. Царех хIаране ши бIаьи ах бIаьи тонн совгIа хьажкIаш дIайихьан хьатта.

Наьсархошца цхьана хьажкIаш хьоккаш боахк Наурски районера баьхка механизатораш. Цигарча «Сельхозтехника» объединене а яйтай укхаза ший отряд. Цунца я 6 комбайнови агрегат, ужжамиссел хьажкIаш дIакхухьа трактораш, шийтта автомашин.

Царга а я технически гIулакх деш йола шоай мастерской, наладчикаш ба. Отряда кулгалдеш ва механик Литвиненко Анатолий, хIаьта шоферий бригадир — Мельников Василий.

— ДикагIбараш ахий Iа? — хетт Мельникова. — Уж ба трактористаш Ясаев Хьасан, Еремин Павел, шофераш Васильев, Коновалов, Далиев.

— Тхо дахьа-м дукха ха яц, ши-кхо дийн мара, — дувц цо дIахо, — бакъда, болх бара тIехьадусаргдац кхычарел.

Кхай тIа ва отделене управляющи Тимурзиев Iалихан, совхоза керттера агроном Чумаков Махьмад. Тешал делга мара, латкъаш дош алац кулгалхоша механизаторех.

— Пачхахьалкхенна ялат дIадалара гIулакх ишта дел совхозе? — хетт аз агрономага.

— Тахапарча денга 1400 гектарах хьекха яьнний эзар совгIа, Дахьенна дIаенна 1800 тонн гаргга хьажкIаш, — йоах ноа. Чумакова, — цул совгIа фуна лаьрхIа хувцаш кхы а 160 тонн. ХIанз хьатта ихи бIаь тонн совгIа томараш тIехь хьажкIаш латт. Ма хулла сихагIа уж хоржаш ялат дIайдича пункташка дIайохьийташ лаьрхIа болхлой бригада я. ХIанзчул тIехьагIа чуэца езараш а лаьрхIача, совхозо тIехкхоачашъергья хьажкIаш йоххара план — кхо эзар тонн. Цул совгIа, фуна дIаоттае, хьайбашта юае еза дукха хьажкIаш.

Сайрийна пхиь долаш латтар тхо кхай тIара арадоалаш. Шишша-кхоккха минут мара юкъе ца йолаш, цаI шоллагIчоа тIехьа дIаухар хьажкIаш ийца йолха тракторки лафеташ, аьтача гIадамех етта йола лакха самосвалаш. Сигналашца никъ а бехаш, тIехьюэл свеклаех биззa йоагIа вIаьха тралераш — уж гаьнарча аргIера мерза оалаш дахьаш йоагIа; гектарийнаша дика хьувкъам хьалххебаьб цу культура, шелал отталехьа из чуэца гIерт.

ХIанз а дукха да гуйран балхаш. Ма хулла сихагIа уж чакхдоахилга. Сийлахь-боккхача Октябра 62 шу дизара дикача къахьегама совгIаташца накъаболхилга — из да тахан «Октябра 40 шу» яхача совхоза кхаш леладераша шоашта хьалхашка оттадь декхар.

З. ДАУРБЕКОВ.

Советий Мехка гIолла

✦ МИНСК. Къонача болхлоша деналеча гIулакхий сийлен моттигашка гIолла поход а еш ший болх дIаболабир Минска мотовелозаводе вIашагIъеллача хургволча бIухочун клубо. Укхаза кагирхоша чакхйоаккхаргья декаре гIулакх дара юхьаншарча кийчон курс, Iомаергья шофера, радиста, телеграфиста гонзалаш.

✦ МЫТИЩИ (Московски область). Бесаш хозагIа долаш арахеда доладаьд берацта лаьрхIа яиаш «Подмосковье» яхача объединене. Укхаза болх бе йоладенна нердагIа йола ткацки станокаш оттаяь йоккха участок. Цу машинаша арахец хьалхагIа шин бесагIа мара ца хецаш хинна материал кхо бос болаш. Керда техника балха юкъейоалар — продукце дикал лаккхьяра программагIа цхьа дакъа. Из кхоачашдаро торо хилийтар цу доладелча дена арахецача кIадай ассортимент ахалел совгIа кердаякха.

✦ ЧИТА. Лаьттан кIалхара хии латта моттигаш техкий гидрологаша даим гIоръяь йолча районе. Из бахьан долаш ханаI хьалха кхоачашдир цар хургйола Удоканск горнообогатитель и комбинат хиша IалашъеIга. Цул совгIа раведчикаша лаьттан кIалхара корайир БАМа машинаькъа пхе станцена кхоачамбалла хии запасаш.

✦ КОХМА (Ивановски область). «СССР халкъий фаьлгаш» яхача литературно-музыкальни концертаца хьанийллар Ивановски областа Кохмерча хлопчатобумажни комбината текстильщиккий культура Дворецера искусство езарий университет. Занятей плана юкъе я музыках, живописах, литературах вузай преподавателаш специалисташца еша лекцеши беседаши, йоазонхошца, поэташца, драматически музыкальни театрий дикагIболча артисташца вIашагIкхетар а ш. ХIанз текстильни мехка болх беш кховаткъеи итт совгIа халкъа университеташи культура факультеташ я. цига дешаш пхи эзар совгIа сар а волаш.

✦ ТБИЛИСИ. Цитрусови культураш чуэца йолаьй Грузе боахамашка. Хьалха латтача боахамаша хIара гектара тIара 300 центнер мандаринаш чуэц. Укх шера цитрусови культураш 204 эзар тонн — соахкарчул итт эзар тонн дукхагIа — кийчъе лерхI республико.

✦ ОРША (Витебски область). Деталашта басараш хьокхача автоматически лине пульта тIа болх беш ба «Легмаш» яхача завода маляраш. Из керда дар балха юкъедоала даро торо хулийтар цу лоархIамеча участке кулг-кара беш бола болх дIабаикха, дикка лакхйир къахьегама оасарле. Нагахьа санна хьалха басар хьакъарген хIара деталь йоккхаерген денонни биесаши дIаухаш хиннаяле хIанз цу гIулакхага цхьа сахьат совгIа ха мара йодац. Пятилетна йолаелча дена предприяте комплекси механизаци яра чотагIа кулг-кара деча балхех мукъаваьккхав хIара иттлагIа вола болхло.

✦ ЭЛИСТА. Калмыке халкъа исторенех таханарча дениех хетальча кердача симфонически произведенишка ладийгIар Элисте бахача наха. Уж язъяй цар мехкахочо къонача композитора, бIаь совгIа популярни иллей, кантатей, музыкальни поэмай, инструментальни пьесай автора Чонкушов Петра. Симфонически произведенеш хьеча толаме болх бу къонача композитора Черневски Владимира. Цар сочиненеех дукхагIа ираш профессиональни самодеятельни оркестрай, хорай, музыкальни ансамблей репертуара юкъе яхай.

✦ САРАНСК. Мордове Лямбирски районерча «Победа» яхача колхоза мелиоратораша хьалъьяй нерда водохранилища. ХIаьта кхашка хии дIа-юха декхара йолча системана монтаж а яьй. Автономни республика юрташа хьалдаьд бIаь гаргга Iамарч, водохранилищаш. Цар торо хилийтай шоаза гаргга — 60 эзар гектарага кхоачаш — хин декха лаьтташ дукхагIа хилийта.

✦ МИНСК. Белорусе боахамашка зябь аьха баьнаб. Техниках дикагIа пайда эцар бахьан долаш из болх соахна гурахьа баьчул итт ди хьалха чакхбаьккхаб цар. Аьхи баьнааб ши миллиов гектар совгIа кхаш.

✦ КИШИНЕВ. Донорий дикача гIулакха иделнта шерра пропаганда яра хетаьв я Молдаве столице хьайийлла дуней халкъашта юкъера совещани. Цига дакъа лоацаш ба социалистически содружества мехкий къамий Цеча ЖIарген Цеча Ахбеттен общественни векалаш. Донорство вIашгIехьаяккхара опыт дIа-юха эцаш, дукхача наха юкъе из болам шерра дIабоархабеш ба уж. Цу тайпара совещани хьалххара еш я. Молдаве из е лархIар цхьа бахьан доалаш дац — эзар сага лаьрхIача донораш дукха хилара СССР лоархIамегIа йола моттиг дIалоац республико.

✦ТАЛАКАН (Амурски область). Доккха литературни цIей хилар тайгерча Талакане Бурейски ГЭС юллача Гаьнарча Малхбоалера йоазонхойи поэташи вIашагIкхетарах. Хабаровскерен Благовещенскерен литератораш хилар хьалъеш латтача энергогиганта объекташка. къамалаш дир шоаш язъергйолча очеркай, стихай, повестий турпалашца, советски литература дегIадара лостамех дийцар. Гаьнарча Малхбоалерча йоазонхоша дош делар къонача гIишлокия шефствоа лелаеш цу тайпарча вIашагIкхетарех традици е аьнна.

(ТАСС).

Доазол дехьара информаци

УЛАН-БАТОР. СЭВ-е доакъошхоша-мехкаша Монголена юхадала ца дезаш хьожадаьча ахчах укхаза хьал а яь болх бе йолалийтай Iилма-технически информаце центр. СССР-ера, ГДР-ера, ЧССР-ера яйтача а дIаоттаяьча а эггара толамагIа йолча оборудованеца кийчъяьча центро обработке вергья социалистически мехкашлара хьаухача Iалалмате дукхача информацена. Центра балхо гIо дергда Iилмеи технически дIахо дегIадоаладара, дай-мехкех доазол дехьареш хьалхалатта оагар дикагIа Iомае.

МАДРИД. Эмиграце гIулакхашта йолча къаман управлене «Иа» яхача газета тIа беча хоама тIа хьажкайхадечох болх лехаш доазол дехьа дIаухача испанцех цхьа процент барий мара вIашгIехьадалаш балха дIаовтта. Укх тIехьарча пхе шера эмиграцера Испане цIавенача 500 эзар испанцо алмадаьккхар ишта а Iалалмате доккха дала «спрабальнята наьха» эсхар. Укх гаргарча беттешко мехка цIавоагIарга кхы а 200 эзар саг, хIаьта во кхы а иргырга хьаье болх ца хилара проблема, йоах хоама тIа. Официальни данненка диллача, хIанз Испане хьабе боах боацаш 1.140 эзар гаргга саг ва.

АММАН. Iарбий мехкий дика деттелаша ООН генеральни секретарага Курт Вальдхаймага яхьийтача телеграмма тIа дувц израильски набахтенашка Iарбий патриоташта къизагIча тайпара ницаш деш хиларех. Израильски набахтеный Iадалоша садистски гIулакхаш леладар бахьан долаш йоах телеграмма тIе, дукхи лийца боахка нах эпле баьб. Цуа авторашa дуней халкъашта юкъера сообщество тIахьех Израиле набахта чубоахкача Iарбий политически тутмакхашта сихагIча тайпара новкъостал дара.

ПРАГА. «1918—1945 ш ш. Чехословаке коммунистически прогрессивни непериодни статьяй библиографи» — ишта яхаш ба КПЧ ЦК-арча марксизма-ленинизма Института коллективо кийчбеш бола дуккхача томах латта болх. Цунна юкъейоагIа цу хана КПЧ чешски, словацки, немецки, венгерски меттала газеташ тIеи журналаш тIеи араьха материалаш. Чехословаке Коммунистически парте, мехка болхлой болама истори Iомадеча доккха гIо дергда библиографе.

НЬЮ-ПОРК. Города Гонолулу (штат Гавайя) 7700 муниципальни болхлочо забастовка льй. Цар ерригача городской учреждененa стачечни пикеташ оттаяй.

Кхераденнача Iаьдалаша кийчъяй къаман гварде подразделенеш, царна приказ деннад нагахьа санна «порядок толхайой» ниа юкъеоаккха, аьнна.

ТОКИО. Японе цхьайолча префектуран нис городе муниципальни собраней депутаталла хержав итт коммунист. Моттигерча самоуправлене органашка хоржамаш хилар 20-чеи 21-чеи октябре.

АДДИС-АБЕБА. Эфиопски революце керттера декхар —IоагIа социалистически общество хьалъяр. Эхар республика информацеи къаман ориентаци министра Гырма Нильмас. Эфиопски столице бахача наха гулдаьхкча йоазув-дешар ца ховлга дIададаккхара кампане фонде дIачудалара хетаньча переговоре къамаьл дир цо. Министро белгалдаьккхар, прогресса наькъагIа дIахьалхашкахьа йодаш эфиопски революце эггара хьалха Советски Союза а эцаш социалистически содружества мехкий IIаьхийча опытах шерра пайда эцилга.

АНКАРА. Укхаза председателал деш Турецки республика президент Ф. Корутюрка а волаш хиннача къаман кхерамзлен Совета заседане правительствана могадаьд мехка 19 провинце оттадаь чрезвычайния хьал яхы а шин бетта лоаттадеIга. Совета заседане вар премьер-министр Б. Эджевит, турецки германшарча шиий генеральни штаба начальник К. Эврен, премьер-министра заместителаш, бIувна тайпай командующеш.

Хоаш ма хилара, республика цхьайолча провинцешка чрезвычайни хьал оттадьяр мехка анархи терроризми ца гIаттийтар духьа.

(ТАСС).

Парторганизацешка—отчеташи хоржамаши

ЛАКХБЕ КОММУНИСТИЙ БЕХКТОКХАМ

МагІалбикерча юрта боахаме шерагара-шерага шерлуш чІоагІлуш латт керда лостам — комсаш лелаенга. ХІанз районерча дерригача боахамашка — итте а совхозе къоабалбаь хьанийцаб из лостам.

Керда гІулакх оттара хьалха районе дІадоладаьрех лархІа йиш йолаш я «Малгобекский» совхоз. ХІана аьлча, укхаза массехк шу хьалха ШинъаргІа, юкъе комсаш дІайийра цар. 449 гектара тІа я тахан совхоза комсий плантацеш, царех ахнел совгІа яраш лата ха хьатІакхаьча, уйх шера хьуиштьам душ а йолаш.

Хоаш ма хиллара, массаза а халагІа хиндад эгтара хьалха ннкъ буллача. Дукха халонаш а кхоачамбоацараш а нийсденнад къоначa комсий боахаме керда культура хьалкхоача. Из бахьан долаш комсаш яхарен уж паччахьалкхенна дІалларен декхараш кхоачашдуденнадац совхоза.

ХІаьта а ер шу толаме лархІа доагІа совхоза коллектива. 120 тони хьалхара комсаш Даьхенна дІаяла віаштІехьдаьнад цун. Къоначa боахама коллективо хьагойтад аргІерча лаьттaшка комсаш кхее йиш йолга. Мелла халонаш хиннаяле а кердача навкъа тІа хьалхара ког баьнкхаб. Цо ахы а лакхбу комсий совхоза коллектива бехктокхам.

Цу бехктокхамах цІенхаштта дийцар «Малгобекский» совхоза коммунисташа шоай отчетно-хоржамий собрание. Коллектива карагІдаьндачун критически мах беш, кхоачашдо віаштІехьа ца долаш дисараштa, балха хиннача кхоачамбоацараштa, пайда эцаза йисача торонашта керттера уйла тІайохийташ, дІахо болх тоабара де дезараш белгалдоахаш чакхъяьлар укхаза юкхьанцарча партийни организаце собрани.

— КПСС XXV съезда, парте ЦК, цул тІехьагІарча Пленумий, лакхе леттача партийни органий решенеш вахаре чакх а йоахаш, организационни а идейно-политически а болх товбе, боахама хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдулургдолаш барт-цхьоагІо йола коллектив віашагІйолла гІерташ хиннай совхоза юкхьанцара партийни организаци отчет еча юкъа, — аьлар совхоза партбюро секретара Арчаков Беслана. — Из болх чакхбоаккхаш хиннай партийни бюро а цун хьалхленца моттигашкара алх партийни группа а. Берригa болх хьалхе оттаьча планах лелабаьб.

Партийни организаце 11 собрани, партбюро 10 заседани хиннай отчет еча хана. Цита дийцад комсий боахама коллектива вахаре лоархІаме дола боахама култалделга тоадара, коллектива хьалхашка латта декхараш кхоачашдара, къахьегамхошта юкъе беча политиногкхетама балха боарам лакхбара, иштта кхыдола а делаш белгалдаьхад кхоачамбоацараш дІадахара, болх тоабара де дезараш, уж чакхдахара оарцагІбахаб коммунисташ, берригa къахьегамхой.

Из бахьан долаш иттлагІча пятилетка диъалагІча шера боахама хьалхашка лаьтта цхьаццадола декхараш кхоачашде віаштІехьдаьннад совхоза коллектива. Совхоза механизаторашa кхоачашъяй ма бола ялаташ кхедара план. Иштта толамца кхоачашдаьд шоашта хьалхашка лаьтта декхараш коммунист. Социалистически Къахьегама Турпал Вахмадов Мадыкерте волча совхоза жа лелаераша. Цар хІара бІаьжийна тІехьа хьалхебаьб 134 Іаьхар, план 100 Іаьхар болаш. Укх шера паччахьалкхенна тха дІадалара план 120 процент кхоачашъеш тха лергед. Хастта ше Іуьнал деча доахангара шура лкихара пятилетна кхоачашъяь йоалаш я Къахьегама Ціеча Байракха орден лелаеш йола доярка коммунист Пешхоева Нина. Кхы а дукха ба совхоза кхаш хьайбаш леладераштa юкъе шоашта хьалхашка латта декхараш дика кхоачашдеш бола коммунисташ парте боацараши.

Цхьабакъда, собрание белгал ма даккхаре, совхоза коллектив тІехьабусарий мутІарашка я хІинз а. Кхы мел дар ца лаьрхІача а, алхха цо гойт партийни организаце, цун бюро балха цІенхаштара кхоачамбоацараш хинналга.

Эсала лел боахаме хьайбаш леладара гІулакх лоха да доахана маша, кхоачашъяц паччахьалкхенга шура йохкара планаш. Хан-хаинакхьа а дика я кхоачашдулац совхозaга паччахьалкхенна дулх дІадалара декхараш а. Къаьстта во да хьакхарч кхоабача ферма хьокхамаш. Укх шера ма бола ялташ кхедара план кхоачашъяьлле а чІоагІа лоха да кхаш леладерий хьокхамаш а.

Совхоза коммунистий собранешка, партийни бюро заседанешка дика санна дукхаза дийцад уж дешаш. Боахама цу доаькъошкара кхоачамбоацараш цар бахьанаш гучадоахаш, уж дІадахара, йолаш йолча торонех дикагІа пайда эцара, паччахьалкхен планаш а тІайийца социалистически декхараш а кхоачашдара де дезараш белгалдоахаш дика соцамаш тІайийдаьд. Цхьабакъда, чІоагІа ледара леладаьд тІайийца соцамаш вахаре чакхдахара гІулакх. Де лаьрхІар кхоачашдара тІехьа боагІаш бола тІахьожам лелабаьбац партийни бюрос.

Кхаши хьайбаши леладераштa юкъе лерттІа социалистически яхь йоаржаеш, хиннакъа цун итогаш еш, уж болх бераштa дІайовзийташ, дикагІа балха хьокхимаш даькараш морально а материально е белгалбовхийта Іалашдеш хиннаяц совхоза болхлой комитет а.

Собрание белгал ма даккхара, чІоагІа эсала хиннаб совхоза комсомольски организаце болх а. Боакъонца аьлча, комсомольски конесаш гулъяраш йистебоалаш хиннаб из.

Рабочкомагара, комсомола комитетагара биза болх хьабехаш, царна эша новкъосталдеш, боагІача тайпара цар балха тІахьожам лоаттабеш хиннаяц партийни бюро. Партийни собрание а е партбюро заседание а дийшадац юкъарча организацей болх тоабера дош.

Дукха цІенхаштара кхоачамбоацараш да идейно-политически балха тІа а. Халхакнахьа хилац политически дешара системе захатеш, геттара кІезига нах хул заняшка, хаглагахьа мара хилац болхлоишта юкъе правствени а паччахьалкхен закони а хьакъехьа лекцеш, къамаьлаш. Дуккача совхоза балха доаькъошкара кулгалхой ба цу лоархІамеча балха дикза дакъа ца лоацаш, шоаш кулгалдеча коллективашка бокхьонца хьехамчаш а хинна дІоттаца.

Отчет еча юкъа геттара кІезига хиннай отделенешка, бригадашка, фермашка болхлой собранеш. Хьалхашка латта декхараш дикагІа кхоачашдара йолаш йолча торонех бизза пайда эцара хьакъехьа болхлошца дагабуллаш цу участкера кулгалхой, специалисташ. Цар хашнахьа наха дІадовзийтац паччахьалкхен планаш а социалистически декхараш а толамца кхоачашдара хІара шера, бетта, кІирагІа дийнахьа хІара болхлочо де дезар.

Къаьстта уйла тІайохийташ дийцар собрание комсаш лелаеча отделенера гІулакхаш. Комсаш чуйиха лымяле а дукха балхаш да Іа хьатІакхачалехьа укхаза чакхдаха дезараш шпалера тІера комсий кІоаргаш хьайоакхита, уж йоилча Іайшелал ІатІкъаргІйоацаш царна лаьтта тІахьокхилта. Иштта кхы дІахо а. Дукхха къахьегам эшаш балхаш да уж. Хаинахьа комсий плантацешкара балхаш чакхдахара оарцагІбаха беза берригa болхлой, юрта бахи нах. Таханалца из віаштІехьдалац отделене, совхозе, Долакоарча юрта Совета исполкома кулгалхой.

Отчет еча юкъа совхоза партбюро балха хинна уж а кхыдола а цІенхаштара кхоачамбоацараш гучадохаш, уж дІадахара навкъаш белгалдоахаш собрание къамаьлаш дир коммуниста совхоза жа леладеш волча М. Дж. Балмадова, партгруппорга М. И. Пешхоева, тракториста М. С. Богатырева, кхаши хьайбаши леладеча отделене агронома А. Эрсиноева, кхыбараша.

Цу дерриге лоархІам а беш, дІахо йодача хана совхоза партийни организаце берригa болх тоабара тІаберзабаь соцам тІайийцар собрание.

Иштта собрание хоржар керда партийни бюро. Цул хьалхарча заседание юха а «Малгобекский» совхоза партбюро секретаралла хержав Арчаков Беслан.

А. БАСИЕВ.

Шалински района «Джалка» яхача совхозе механизатор я Гебертиева Зулпа (сурта тІа). «Херсонец» яхача комбайнаца цо хІара дийнахьа 350 центнерага кхоачаш хьаьнІаш дІайохьийт хьатта, уж я планах 100 центнер дукхагІа. Совхозе цаІ мара йоаца иххьаст-механизатор къонахел хьалха я социалистически яхье.

В. ДЗИСЯКА сурт.

ХЬИНАР А ГОВЗАЛ А

«СТАРОГРОЗНЕФТЬ» НГДУ СКВАЖИНАШТА КАПИТАЛЬНИ РЕМОНТ ЕЧА Н. В. ГЛАДКОВА БРИГАДА ОПЫТАЦАРА

ИТТЛАГІЧА пятилетка диъагІча шера дика толамаш доахаш хьайоагІа «Старогрознефть» НГДУ коллектив. Уж даха віаштІехьдоал керда ераш болх бе йолалийтарца цхьана къоначе скважинашкара дукхагІа мехкдаьтта даккхара чотах а. Из болх беча дикка доккха дакъа кхоач скважинашта капитальни ремонт эче цхьага. Иолаш йолча скважинашка лерттІа болх байтар, сайца хиттарамаш ремонт ца еш скважиниа болх бу тІаьхьар — уж да цеха коллективаша хьалхашка латта кертттера декхараш.

Еррига 577 скважина я НГДУ болх беш. Царга хьожаш я капитальни ремонт ю пхи бригада. НГДУ а еррига объединене а чІоагІа сий деш лоархІаш я коммуниста Гладков Николай Васильевича кулгалду скважинашта капитальни ремонт ю бригада.

Массехк шу да къахьегаме доккхий толамаш а доахаш социалистически яхье котъоалаш из хьайоагІа. Тахан цун балха методех дувцаргда вай.

Иштта болх бу бригадо

Н. В. Гладкова бригадо болх беш 22 сар ва. А-50 яха скважинашта капитальни ремонт ю агрегат я бригадага. Цо ремонт ю 3000 метрагара 4500 метрага кхоачаш кІоарга йола Хаин-Кертерча скважинашта. ТІоанаш лелхийтар, забоешта солано-кислотни обработкаш яр, хийда лифтови турбаш лаьттал кІалхара хьаьрахар, лифт хувцар, скважинаш совнагІча хІамаех цІенъяр — керттерча даькъе уж тайпа да скважинашта ремонт еча хана бригадо ду балхаш. Уж кІезига деце а цун къахьегамэ оасарле нормативничул дика лакхагІа я.

Уж толамаш даха віаштІехьдаьннад кердача техникax коллективо дикагІча тайпара пайда эцар, капитальни ремонт кердача технологех яр, къахьегама толашагІйола методаш юкъехахьар, наькха говзал цхьаддаш лакхъяр бахьан долаш. Ниъ сменагІа болх бу бригадо. Болх бу за 93.5 процентага дІакхоачаьяьй.

Капитальни ремонт яра дерригa балхаш типовой проектага хьежка ду. Лифтовой турбаши бурильни инструменти Іочуахийтарен хьалтІанхарен операцеш инструктиани карташа ма-яххара чакхйоах. Скважинана ремонт е дІайолалехьа мастеро дІадовзийт де мел делаш дола балхаш. Балха моттиг кийчъяра, оборудованена хьмахьа ремонт яра, оборудованена профилактика яра къаьстта терко ю бригадо. Инструменти дІоагІаши белгалъяьча моттиге уккаду.

Бригада хІара доакъошхочa хов ший фу де деза. Цу дукхьа болх дика а сиха а дІабода. ХІара болхлочун товзал лакха хиларах хинна ца Іеш, уж шоайла доттагІий долаш, вІаши тІо де кийча болаш хиларах хул из шитта.

ХІара чахто шийн слева дІалуш журнала тІа дІаяздy оборудованех, инструментах, скважинах шоашта хетар.

Коммунистически хьисапе

Бригада хІара членах — бурувдеттарех, цар гІончех, подъемникий машинистех, коллекторий лаборантех тайпа ха балха тІа толам баькхар. ТІеттІа къахьегарца шоай говзал дикка лакхъяра белгалбоолаш ба мастера Н. В. Гладкова бригадера нах. Уж берригаш а гешаме нах ба. Ма-хулла дукхагІа ремонт йича занаш тахан гІулакх, чІоагІа лоархІаме да из дика яр. скважинашта ремонт ца еш йоакха ха ма моттаІІакъяр, производства еррирача торонех пайда эцар.

Болх цу тайпара бе торо хулийт шийна тІалатта бехктокхам хІара сага кхетабаро, бригада сий лакха лоаттаде гІерташ цар къахьегаро, хІараштара доагІаш дар цІенхаштта хьадехаро. Къахьегама дисциплина телха ца яра из да хІара болхлочунгара даим хьадехар.

ХІара коллективе ба царгара хьонхам эза боагІа нах. Цу тайпара нах кІезига бац Н. В. Гладкова бригаде а. Царех ва бурудеттар Щербаков Владимир Иванович — бригада профорг. бурувдеттар. партгрупорг Цыганков Петр Иванович, кхыбараш.

Укхаза къаьстта йоакхо ю кагирхой дика къахьега Іомабера, царна бригада традицеш ешаяйтара. Лоацца аьлча, бригаде царех дика специалисташ хьалхебу. Цу гІулакха доккха новкъостал ду хьехамчия дегІадоаладара цІенхашта йоакхо еш хилара. Къахьегама ветеранашта а мастеро ше а къоначарна гІо ду скважинашта ремонт яра говзал Іомаяра. вахара опыт Іоаяра.

Бригаде эгтара лоархІамегІвоа саг мастер ва. Вахаре а балха тІа а наиттаньогІ из НГДУ хинна ца Іеш еррига объединене а тІоламагІа вола мастер Н. В. Гладков? 1948 шера цо кхьай ремесленни училище. лаьттан кІалха ремонт ю оператор волаш болх баьб, Советски Эскаре гІулакх деш хиннав. Цигара цІавеча юхa а мехкдаьтта промысле болх бе волавелар. 1965 шера дена скважинашта капремонт ю мастер волаш хьавоагІа. Лоацца аьлча, иштта ба Николай Васильевича хьабена ниъ, бакъда цун тІехьашка латт мехкдаьтта промышленносте къахьега тикъ итт шу. ХІанз Николай Васильевич ше ва къоначарна шийн балха говзал дІайовзийташ. Цун бригаде практике бакха ба Грозненски мехкдаьтта институтех техникумех. Ташкентски политехнически института студенташ. Царца а безамеи Іьмерен ва бригада кулгалхо.

Николай Васильевича сийнай «Старогрознефть» НГДУ ветеран» яха цІи. Дика болх барах дукхаза совгІаташца белгалвалаьва из.

Шерра яхь а йоаржаяь

«ХІара балха денна — дикала Зиэна!», «Сиха а дика а ремонт ергья скважинашта» яхача девизагІа яхь йоаржаяь къахьегаш я бригада. Еррвсоюзни республиканни яхье даькъа лоацаш я из. массехк шера призовой моттигаш а яьхай.

Мастери А. М. Дубининен И. Я. Василихинен бригадашта яхь лелаеш я хьалхалатта из бригада.

Цул совгІа шерра социалистически яхь ларкай Н. В. Гладкова бригада сменашта юкъе.

Бригада коллективо хьинаре даькъа лоац рационализаторски балха юкъе. Цхьайола рацпредложенеш къахьегамен икерамален техникан хьалаш тоадара тІаерзаьб я. ТолашагІболча рационализаторех ва Н. В. Гладков — мастер. В. И. Щербаков — бурувдеттар. Г. В. Свидин — бурувдеттачун гІонча. А. А. Помарин — подъемника машинист.

Бригада берригаш хІана бац аьнна членаш смежни говзалаш караерзаь ба. ХІара болхлочо къахьегама хьакха латтача методий школе говзал лакхъяра курсаш яa дийшад.

Из бахьан долаш бригада технико - экономически хьокхамаш даим тоалуш хьадоагІа. Пятилетка 3 шерен 8 беттен бригадо кхоадьд 29.6 эзар сом.

КарагІдаьшатох ахоачамбаь Іе дага йоалаш из бригада. ИтталагІча пятилетка диъалагІча шера плани социалистически декхараш дикка тІехкхоачашдара керда торонаш лехаш я из.

З. СИЗОВА.

И. В. Курчатова цІерагІча атомни энерге института «Криогенмаш» яхача Іилманпроизводственни объединенеца цхьана «Токамак-7» яха керттерча магнитни поле цІенегІа кхеташ ворданаш а йоахаш йола цу тайпара дунен тІа эггара хьалхара термоядерни установка болх бе йолаяйтай.

Термоядерни установкашка Іилмахоша кийчъю лакха температура йола плазма яккхара методаши водорода езача изотопий ядераш вІашагІкхетача хана яІайхача плазма хьателаш йолча энергена утилизаци яра способаши.

Цу тайпара хьалха хьаьхиннача, доккхийча боараех чІоагІа магнитни поле хьаяра эшача ерригача установкашке пайда оц цІаста вордингех, кІаьта цу гІулакхи дукхха электроэнерги дІахийта езаргьяр. Сикха кхестaш йолчи вордингашa торо хулийт из бІаьаза а кхы совгІа а кІезигагІа дІаяхийта.

Кхо кубометр гаргта объем йолча установка балха камере йоакх водородни плазма. ДІайолаяь из соцаярая йоахьаран тохкамаш дара йола эксперименташ.

Хьал а нъ физически болх бе «Токамак-7» яха установка йолаяйтар — кхоанен термоядерни энергетика инженерно - технически лардаш кийчъеча, керда доархІаме этап я.

СУРТА ТІА: «Токамак-7» яха термоядерни установка.

О. КУЗЬМИНА сурт.

ТАСС фотохроника.

Лектораштa аттестаци ю

Отчеташкеп собранешкеи дика кийчъеннай укх шера Шаьла района «Знание» общества дукха юкхьанцара организацеш. Царех эгтара хьалха цІи яхин еарех я «Шалинский» совхоза юх хьанцара организаци. Парткома секретара А. А. Читаева кулгалца дика дІаоттаяй укхаза лекционни пропаганда. Цу балха юкъеззаб кулгалхой а иштта боахама берригa специалисташ а. Цудукхьа віаштІехьдаьннад къахьегамхошта кхетам балара болх комплексни лелабе.

Вайна хоачча тайпара, «Знание» общества ерригача организацешка хувца дезаш да членски билеташ, лектораштa аттестаци еш хьахинарш ларде а лувцаш. Из болх массарел хьалха а дика а чакхбаькхар цу совхозе.

Отчетни собрание дукха долаш ва Аргунски гІишлойматериальни гІишлойиндустрен комбината керттера инженер «Знание» общества юкхьанцарча организаце председатель нов. М. Галаев. Цун геттара дика віаштІехьдаьннад политически Іилмани знанеш дІайоархаяра болх тоабе. Цудукхьа хІанз районе эгтара дикагІа лоархІаш я из организаци. Дика чакхдаьннад лектораштa аттестаци елга а.

Промышленни предприятешка, транспортни гІишлойни организацешка чакх даьша хила дезаш дар лектораштa аттестаци елга. Цхьабакъда, районерча цхьайолча организацешка хІана а хьачу-м ениащ шоай лектораштa йола рецензеш.

Бакха йиш йоацача тайпара тІехьабаькхаб из болх СПМК-9 (партийни организаце секретарь нов Бадумаиов). Аргунски РСУ (партийни организаце секретарь нов. Тайсумов). Шалински ЗЖБИ (парторганизаце секретарь нов. Мидаев), кхычар. ХІаьта тамаш е хІама а дац цу предприятешка лекционни пропаганда дика ца хилара.

Хьалхе дика кийчо а яьккхьанцарча партийни организацешка отчетани хоржамаши чакхдоахаш, шоай болх дика делабергбола нах царна кулгалде уттабеш, долаш доля кхоачамбоацараш дІадоахаш хилча мара дика віаштІехьдаргдац из гІулакх.

Д. ЧАПСУРКАЕВ,
«Знание» общества Шаьла районни организаце правлене председатела заместитель.

Малхбузен Украина Украински ССР-х

хьакхийтта 40 шу дузаш

МАТЕРИАЛЬНО А КУЛЬТУРНО А ДЕГІААХАР

1939 шера гурахьа фашистски гІеьрахоша хІамаш еттарагІа ехар низагІа шоай къаман кІийленах дІахоададаь дола малхбузен украински лаьтташ ший доазонех чухьа хинна польски буржуазаци паччахьалкхе. Иштта моттиг эттача цу лаьтташ тІа баьхача наха, паргІатта хоржамаш а даь, хьайир шоай лакхехьара орган — Халкъа собрани, тІаккха цунна тІадиллар берригача наьха цІерагІа Украински Советски Социалистически Республика составе а болаш СССР шоаш дІатІаэцар дехаш Советски правительствага яделга. Цу хана дена шоватхъа шу даьнзад. МалагІа хувцамаш хиннад Малхбузен Украине?

Ишта дийцар АПН корреспондентаца къамаьл деш Украина Компарте Львовски обкома хьалхарча секретара Виктор ДОБРИКА:

— Сона хьалхашка улл Эдмонтон яхача гаьнарча канадски городера Львовцине дена письмо. Письмо автор — ах бІаь шу хьалха моцалахи балхазленахи ведда ваха Сидоровна яхача юрта ваьха Данила Пронюк. Цо язду вешийга: «ЧІоагІа безам ба тахан къавенача дийнахьа, се ваь моттиг бІаргаго. Львове кхаччалца-м хала а атта а воагІаргвар со, хІаьта Сидоровне мишта кхоачаргва со? Шоватхъо итт шу хьалха-м гІаш воалургвар со цига. ХІанз фу дерга?»

Бокъалдар аьлча, миштад хІана? ХІанзарча Сидоровкера, Трускавецера, Старера, Дрогобычера, Львовера, бІаьш йолча кхыча юрташкарен городашкарен вахар миштад хара, цхьа кІезигача ханна юкагІоргда вай Данила Пронюк дехь коах жаьнача ханга. Малхбузен Украиние буржуазе доал даь ха Іаьржа хиннай Европа агрария йист, капиталистий дунен еррига милнгашка эксплуатаци еш лаьттача дирреІа болх бергболча низа рынок. Дукхъал 1919 шерагара 1935 шерага кхаччалца йолча юкъа кхо бІаь эзар саг совгІа бола малхбузенукраински къе нах. Пронюках тарра, шоаш баь а бахьа а моттигаш юта а юташ, маькха чІегилги болхи лохаш удаш жахa мехкашка дІавха бозаш хилар. 1936 шу къахьегама бирже регистрацй ю алха цхьан Львове бе болх боацаш висача тикъ итт эзар сага. Тахан кхыча тайпара эттад гІулакх, чехке дегІайоагІача Львова индустрена тоъал болхлой кулгаш города юкхе лаьна юрташкарча районашкара хьатІахувл промышленни предприятешкен гІишлошъечен балхаш де ца тоъаш бола нах.

Халкъа хайра хинна Іаьдал, кхетадеш да, лоеш дацар улица тІа аранхайсача наьха уйла е. Тохадалийта йиш а ярий керда болх бе моттигаш хьаьра проблема шийн доалахьа конкевени мастерскеш публични цІеношн а долаш хиннача Львова «президента» Иосиф Нейманн дог. Буржуазни газетех цхьание тІа цо яздора цу хана: «...Львова перспективаш геттара дика я. Дерригача дунен тІара нах ух тханцига самукъадаккха а сакъерда а. Цунах пайда баргба». Город дегІаахара гІулакх ишта кхетадеш хилча, тамаш а хинналц города промышленносте болх беш хиннараш берригаш а лаьрхІача цига баьхача нахах ши процент а ца хинна хилар. ХІаьта ах даькъе кустарни хинна мастерскеш-м мича яр бокъонца промышленностаца зархІа йиш йолаш а. Масала, велосипедни «завод» олаш хиннача вахки бетта-бетта ткъаьх велосипед арахецар, хІаьта ІаЙ лыяпаш кога тІа чІоагІаеш йола хІамаш йора. Іе матац сона цхьакха а ца аьлча: Украиние эггара йоккхагІа йолча Львовски автобусни заводо шерра-шера 14 эзар гаргга цхьоалагІча классах йола комфортабельни машинаш лу мехка.

Малхбузенукраински къахьегамхой хала хинна экономически хьалат кхы а чоалханегІа дерзадора къамана гІалаьттача Іоткъамо. Масса йолча моттиге дІакъувлар украински школаш, хІаьта украински мотт боккъонца лаьрхІачи бийха бар паччахьалкхен учрежденешка бувца. Украинцех болча бахача наькха 1931 шера даккхцІ пхелагІа дакъа дешар ца хоьш дар. Украински революционера, поэта Александр Гаврилюка оалар цу шерашка, къахьетача наьха берашта Іилманга бода ниъ дукха бІаьхагІа бар набахта бодачул. Дагадоккхарагіа аьлча, цун воІ Михаил Гаврилюк — профессор, Львовски политехнически института ректор. Къеча ахархочун воІах Подстригач Ярославах Советски Іаьдала шерашка воккха украински Іилмахо, академик, УССР Іилмий Академе Малхбузехьарча Іилман центра кулгалхо хиннав. Цхьакха ахархочун воІ — профессор Зенон Дашах Львовски паччахьалкхен консерваторена керте латт. Цу тайпара дола масалаш кІезига дац.

Иштта да, Советски Украинах хьакхетар керда вахар доладелга дар цу крайна. Бакъда, гитлеровски оккупаце шераша тІехьашка теттар вешта а эсала хинна Малхбузен Украина экономики, амма крал кхел хувцаяла езаш яр, Советски паччахьалкхен берригача низо чІоагІа гаранти луш йола тешшаме кхоане хьа а хулаш. Цу кхоанених бола исторически бехктокхам шоашта хьатІайийцача украински коммунисташта хьалхашна чоалхане декхар латтар: Украина малхбузенгахьарча областашка индустриальни, аграрни, культурни революци чакхйоаккхилга, тІехьайнса край ерригача республика боарамга кхоачар. из дІахо дегІаахара материальни предпосылкаш хьаяр. Де дезар дар общественни вахарен производствен ерригача сферашка Іалаьмате боккха болх бар, къахьегама, унахцІено лоаяра, образоване, социальни Іалашон бокъо практике кхоачашъяр. Цу даькъе лоархІаме я къаьнача Львова нхел.

Сийлахь-боккха Дай-мехка тІом латташехьа а, дар, Паччахьалкхен оборона комитето Львовна индустриализаци ярахя цунах Украина йоккха промышленни а культурни а центр ярахи йола решени тІайяцар. СССР ерригача республикашкара укар Львове хьахургІолча заводаштен хьальеш латтача гІишлоштен эшача материалий эшелонаш. Мехко бахкийтар укхаза Львова болхлой классен къахьегама интеллигенцен кердача стргдий ядро а хинна дІаьтта 16 эзар гаргга лакха квалификаци йола болхлойи специалисташ.

Тахан берригача мехка йоа города 137 йоккхача промышленни предприятеш продукци. Львовски заводий изделеш ийю доавол дехьарча 80 паччахьалкхен фирмана. Уж — телевизорашкиносопаши, хІамаш юста аппаратура, программни управлени йола станокаш, автобусаш, автопогрузчикаш, йигача промышленноста изделеш.

Львовщине хьалъэттай тІом сецачул тІехьагІарча шерашка 22 керда города поселоки. Хьахиннад индустро геттара керда доакъош — машинаш ю, кІор боккха, химически, прибораш ю, гІишлон материалий, радиоэлектроника, кхыдараш. Духьал Львовски областе даьча социалистически хувцамни кертгерча итогех цаІ я 1940 шерашца нийсдича промышленни производство 50-зза дегІаар. ХІаьта из цига мара ца хинна хІама а дац. Ерашда цхьайолча кхыча малхбузен областий укжамо хьокхамаш: Ивано-Франковски Тернопольски — 27,8-зза, Ровенски — 35-зза, Волынски — 27-зза. Цу дерригача шерашка Іалашдаьд паччахьалкхено тха ярера промышленность дегІаахара темпаш мехка а республика а юкъерча хьокхамел дикка лакхагІа хулга.

ЧІоагІа дегІаенай малхбузен областа духовни потенциал. Цхьанки а украински лакхерча дешара заведени яцар укхаза хьалха, хІана уж духхьал цхьан Львовщине я шийтта. Лакхерчен юкъерчен специальни дешара заведенешка дешаш 120 эзар совгІа саг ва. Ах миллион гаргга дешархой ба школашка дешаш, хІаьта царех 90 процент — украински меттала дьехача школашка.

Дукха ха йоацаш областной партийни конференци хилар тханцига, цига коммунисташа даьрий итогаш йир, юхьдуххьал а ира а критика йир кхачамбоацараштa, вахара ерригача сферашка прогресе яра нахькаш белгалдаьхар. Партега гІолларча сай новкъосташа — болхлоша, ахархоша, Іилмахоша, производства организаторашa — даьча къамаьлашка ладувгІаш аз уйла йора вахаре хиннача доккхийча хувцамий, наькха дегІабахкарен цар духовно чІоагІбаларен. ТІом дІабаьнначул тІехьагІарча хьалхарча конференцешка дувца дезаш хулар тІемо даь зенаш юхаметтаоттадарах, областа халкъа боахама церригача доакъошкe ца тоъаш хиннача кадрех, хьалхара колхозаши совхозаши хьаярах.

БелгалйоахаргІа аз дукхаха йоацаш хиннача конференце йийца алхха цхьайола проблемаш — халкъа бахамa доал дара механизм эргаьяккха товяр, Іилмана карагІдаьна кердагІдараш производствана юкъедоаладар, продукце дикал дІахо лакхъяр, лаьтта леладеча хьалха латта опыт йоаржаяри хьаябай продуктай производство алсамъяккхаяри. ХІаьта эгтара хьалха дийцараш дар советски наьха вахар денгара денга тоадара коммунисташа де дезараш. Вай деной проблемаш, кхетадеш да, йоккхагІа а масштабнегІа а хиннай. Амма вай партийни йоахон маІая ше хиннар да

(АПН).

«...Еза сона хьо, Кавказ»

Укх октябрь бетта 165 шу дизад дерригача дуненна цIи хеза а ший поэзеца Россен сийле лакхъяь а вола сийлахь-воккха эрсий поэт Михаил Юрьевич Лермонтов ваь. Вай Кавказ, цун тамашне хоза Iалам, цига даха кортамукъали хьавнала къахьегами дукха дезаш дола тайп-тайпара къамаш (цу дакъе вайнаьха къам а) боарам боацаш чIоагIа дезадено, хьаштдолаш, керттерча дакъе, лоамарой оамалашта-гIулакхашта, уйлашта-нигаташта раьза волаш хиннав М. Ю. Лермонтов. Из нитта хилара тешал деш дукхха а йоазош да поэта.

«Со санна даьссача лоамашка леда нийсвенначоа, вIалла кIорда ца деш цар тамашне хозача сибатащка хьийжачоа, Iомохкадь хIама саяна, цар аьлешка сапаргIата доанкхи цIена фо сутара чунйзачоа — цуйна дика ховргда фаьлгашца мара дувца ца хезача тайпара уж хоза сурташ донзийта, дувца дахка са безам хIанаб», яхаш яздаьд М. Ю. Лермонтова «Вай ханара турпал» яхача ший романа тIа.

ДIахо яздо цо, цу лоамашка нийсвелча. «Вахаш-лелаш хьаIомадаь хIамаш дIа а даьле, цхьан хана ше ма хиллара цIенлу сага са... Тамаш я из тайпа хоза сурт цхьанна метте сона бIаргагойл... Ма вокх бар-их венна дIаваллалца ваха укхаза вусилга аьнна хеталуш, селла хоза сурт дар из...»

Кхы дIце, алхха цу дешаша а хьахьокх сийлахь-воккхача эрсий поэта Кавказ е цун Iалам а мел дукха дийзад, мел чIоагIа церна безам тIабаха из хиннав.

ХIана йиш я Михаил Юрьевич Лермонтовах Кавказа поэт ва ала? Из ала йиш я, нийсъ-дале, сийлахь-воккхача поэта Кавказах а цун къамех а язъяь стихаш, поэмаш, легендаш, кхыча жанрех йола произведенеш. Кавкази цига даха къамаши дукха дезаш лазъяь хиларах, нийсагIа-дале, Кавказ а цун къамаш а дукха дезарал совнагIа, цун къамашта нийсъе машар, тоамбоахам хилча, уж ирсох хийча дика хеташ язъяь уж произведенеш хиларах.

Кавказах а цун къамех а хьалха дIаяхача хана дийца харцдараш гучадоахаш, Кавказе къамех доахка тIулахкаш лолчча бесса довзийташ, царех дикадар хоастадеш да М. Ю. Лермонтова шийн хана дар а хIана вай дешаш а дола йоазош. Къамашта юкъера доттагIал, эггара хьалха, Кавказе дахача нагийча къамий донкхача а дог цхьалхача а эрсий къамашта доттагIал чIоагIдеш да уж.

ЗIамига волча хана ший наьн-наьнаца Мелча хи тIа вена кхоза Кавказе хиннав Лермонтов. Ше цу мехка хилар дагалаьца из шийна дукха белабалар кхайкадеш язъяь цо «Кавказ» яха стихотворени. Ший 16 шу даьннача хана поэта язъяьта цу стихотворене тIа йоах:

...Се вьича мехкара мерза илли санна.
Еза хьо сона, Кавказ.
...Моврашел да хьога,
кIайенна Кавказ!

Хьа лоамашта хийра
лаькъахо вац со.
Бера хана со кхевавь цар,
Сигле еза Iомаввь цар...

Паччахьа Николай I-чо а цхьанна воча хIамах ахь хеташ боацача цун хуллаша а вIашагIбелла бIеха тийша болх бахьанце 1837-ча шера серригача прогрессивни Россена везаш вола сийлахь-воккха эрсий поэт А. С. Пушкин вийча, Iалаьмата йоакхе тIайгIа а кхача, шийн дог-уйла гойташ, из вийнарашта вий кхайкеш «Поэт валарах» яха стихотворени язйир цу хана дукха ловлаш а волача поэта Михаил Юрьевич Лермонтова. Деналца, цхьаккха хIама къайла ца дуташ гучадаьккхар Лермонтова цу стихотворенеца, тепча техар Дантес вале а, Пушкин вийкараш паччахьи паччахьа Iаьдаши хилар.

«Поэт валарах» яха стихотворени язъяр бахьан долаш паччахьо Кавказе сеылие вахийтав Лермонтов. Кавказе доха къамаш карадерзаде а царна дукъ кардолла а гIерташ паччахьо Николай I-чо а цун Iаьдало а лоаттабеш нийса боаца хоарцон тIом хиннаб цу хана Кавказе. Цига лоамарой тоно яхале аьнна, вахийта хиннав Лермонтов. Ше Кавказе волча хана дукхха а вай мехка вахавва из, кхчий юрташка хиннав.

Кортамукъале саьи болча лоамарошка ший лаьш бетIерташ паччахьа Iаьдало лелабаь из тIом ца безаш, у во на гоама болаш хиннав Лермонтов. Кавказерча дерригача къамех бола нах машар-тоам болаш, тайна баьхаьа дика хеташ хиннав поэт. Из шийна нитта хетилга, къайла ца кхухьаш майрра дIакхайкадеш а хиннав из. Цкъа паччахьа лекаро нохчий вкархошта духьала баьча тIема юкъе даьха лоаташ а хинна, из тIом цхьан юкъагIа эйнача хана уйло еш хиннав поэт. Цу хона шийна дагадеха хинначох я Лермонтова е стихотворени:

«Хетар сона: мисча адам!
Фу деза цунне!
Сигале сийрда.
Сигален кIал моттиг
массанена паргIата я.
Дайман, пайда боацаш,
моастагIал лелош
адам да.
ХIавад из ништа?»

Цу дешаша хьахьокх паччахьа Iаьдало лелабаь из тIом харцахьа лоархIаш а гучахьа доашаш цу тIем тIа боаш болча нахах дог лазаш а поэт хиннилга.

Цхьаболча вайнах боацашбоаш а порча чIоагIа хьоашал леладеш а хиннав тIоргаьнна эрсий поэт М. Ю. Лермонтов. Шийна гаьнарча ханара хабараш дийцача хохчочот паду ю:

Бешлоама керте
доакъашка
Къажъийнача къаьнача
нохчочо,
Со лоамах накъавоаккхаш,
Гаьннар доагIа хабар
дийцар сона...

Ше Кавказе лаьнкхача хина цигарча гIазий вахар, оамалаш, цар багахбувцем тохкаш, лоамарой хибарошка, иллешка, фаьлгашка, легендашка, кицашка ладувгIаш, уж кIоаргагIа довза гIерташ хиннав Михаил Юрьевич Лермонтов.

Лермонтовы гонзамо Iоаош дешаш, доашаш, царца Iомалуш бе нохчийн гIалгIайн поэташ, прозаикаш. Цар шоай меттала даьхад цун дукхха а поэтически а прозаически а йоазош. Масала, лоамаи шовдаш санна цIена йола Лермонтова поэзи гIалгIай меттала йоашхаш гIалгIай къахьегамхошта: болхлошта, ахархошта, интеллигенцена, дешархошта из дIадовзийташ дукха балхаш даьд вай поэташа Яндиев Жамалдас, Муталиев Хьаж-бикара, Озиев Ахьмада, Сапмама, Чахкиев СаIида, Плиев Махьмад-Саида, Ведзижев Ахьмада. Гатиев Гирихина, иштта кхычар. Лермонтова «Вай ханара турпал» яха прозаически произведени гIалгIай меттала яьккхай Зязиков Бахьауддина. Вайнаьха поэташта доккха беркат даьннад Лермонтова творчествах. Цун йоазош дешарца, Iомадарца тоал цар шоай произведенеш а. «Лермонтовга» яхача стихотворене тIа Яндиева йоах:

...Лампа ма йоаго, аьнна,
нана лийча.
Беттах лампа яь со хьоца
ваьгIав...

Дукха стихаш алъяй нохчийн гIалгIайн поэташа Лермонтов хеставеш, дуне мел латт адамий сийна саьлIам бергбола произведенеш по юхейтандаь. чIоагIа цун хам беш да вай.

Михаил Юрьевич Лермонтов дукха ваьхавац, ткъаь ворхI шу кхоачаш а даьнкхадац цо ваххаш. Цхьабакъда, вахар дика довзаш хиннав из. Цу замагIа хIара къахьегама саг сабIарпа хьувзавааь вахарнара хоарцонаш кIоаргга йовлача сиго мара ала йиш яц е дешаш:

Ираз да бер! Ага чу а
са-мукъа я цунна.
Ха-зама дIаяха
хьалкхийна из дийлча,
Доакха дуне гота хургда
цунна.

Ший деррига вахар поэзеца долаш хиннав Лермонтов. Ше саккхетарг хиннача хана дена Михаил Юрьевича эггара дукхагIа дагалаьцар дар ший лоIаме а иразе а болаш дай-мохк бIаргаьлги. Цун кхетам чу шин даьъкъа екъалора Росси: бIаьхийча наьха Россеси къахьегамхой Россеси.

Лермонтова стихаш ешаш ваьна дег тIа ух дунен тIа эггара бокхагIа бола возтех наI из хилар. Художественни а, общественни а, политически а — уж массе оагIув терлайча а вайга хийцца ала йиш я: Iалаьмате доккхача деналца даь а из денал дешачарна чудоссадеш а да Михаил Юрьевич Лермонтова йоазош.

Юха а кердаьнкха лов сона «Михаил Юрьевич Лермонтов дагалаьца» яха сай стихотворени:

Из сага тIоа санна,
Къахьга денашца
Къазача цу хана
Кавказа лоамашка
Хьа наьлеш дийкандаь,
Къамашта юкъера
Дог-мерза доттагIал
Доаккхача ялеша,
Оалаьа дешаца
ЧIоагIдеш хьо хиннадаь
Ма дукха веза хьо,
Сий дола тха поэт.
«Са лоамаш да хьога,
КIайсенна ва Кавказ!»
Яхаш, хьо лийнача
Кавказа лоамошкаь,
Мел эмар, мел делар
Шоай кара ва дена,
ГIоздаьнна дахаза
Адамий дегашкаь
Ха-замаш йоахалла
Никъ-тава ловргдоаха
ГIала яь Iа хьайна,
Сий дола тха поэт.

ОСМИЕВ Хьамзат,
йоазонхо.

Доазол дехьара

Социализма мехкашка

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ИНТЕГРАЦЕ ХЬАРСАМ

Социализма шерашка румынски лаьтта хьалъьча кердача гIишлошта юкъе, боккъалдар аьлча, тIеххьара моттиг доацаргъяц Саввинештерча синтетически таьй хьаьсийн комбинато. Из бIарг тIаотташ я Пьятра - Нямц яхача города юхе кхаьчача хана магистрала тIара дIахьежача а: хоза а тоаль а я архитектурни бирорча макета тIа санна. Сона дукха хезадар цунах дувцаш Бухаресте волаш «Интерхимволокно» яхача дунен халкъашта юкъерча боахама объединене Генеральни диреице а. ХIаьта из маIаз долаш а да: къилбаседа-малхбоален Карпатай бовхашка уллача предприятегара СЭВ членаш долча кхычча мехкашка кхьачад бIаргагуш деце а, тедалургдаьаш дола цхьана леладеча гIулакхий таьш, интеграце таьш.

Из да а дар экономически директорца Ион Стрэтилацен арахьарча экономически бувнамий отдела заведующеца Лидия Приставуцен оаха дийцар. Тхо къамаьл деш даьгIа ча зала пенех цаI дIалаьцабар предприяте дукха бесаш долча карто-схемо. Хичнкаша мара кхетабергбоацача меттала цу тIа белгалъьяр керттера объекташ а, йолаш яр арахецача продукце шерра перечень а. Къоастадаь аьлча: текстильни кIадаш, трикотаж, кIувсаш ду, автопокрышкашта лаьрхIа кордин таьш, технически кIадашта дола таьш... Саввинештера комбинат мехка эггара йоккхагIъяр я. Иссашкара, Вреилера, Бухарестера, Липунера химически таьй кхы йиь предприяти чуйоагIача промышлени объединена керте латт из. Карарчен хьатIадоагIачен шерашка нарна тIакхетаргьа хIанз хьалъеш латта ворхI завод кхы.

— Тха комбинат хьахиша дIаоттар ше — йоах иолкъоста Стратила. — хIаьта из хьалте 1957 шера ма йолайири. — СЭВ мехкашка бувзамаш долаш цхьана гIулакхаш леладеш чакхдаьлар. Экономически цхьана гIулакхаш леладара Дунен халкъашта юкъерча банка (МБЭС) кредитах хьайир «Мелана-IV» яха мелана синтетически волокно арахеца цхьа установка. Советски Союза елар тхона хапролактама кхоьлагIча установкаи цIена азот доалхача установкия технологин оборудовани. ХьатIадоагIача шера тха хурда цхьаькха нердадар кислород инкхара йола советски установка. Предприяте бола беш нитта Чехословакерен ГДР-рен оборудовани. Социалистически къахьегам бехьара юкъе а долаш оаха кIезига продуки лоаттаяц Советски Союза, Болгарена, ГДР, Польшана, Чехословакеса. Цу поставкай боаьам тIа-тIа лакхлургба.

Румынско хими хьалха латтача ловнцешка кхаьча хилара дола тешал шоех латтача Саввинештски комбината производства онддача масштабашен лакхача технически боарамон ньй цу предприятех СЭВ членаш долча мехкаша химически таь эггара дефицитегIа дола тайпаш арахецилга алсамдаккхара деча балхий кхычарна нийсса бокъонаш йола партнер. ХIаьта из бола Iалаьмате боккха ба. Сов хургдац хIанз хьадеча химически таьх 80 процент гаргганох барзкъаш деш хилар дагадохийтача 1990 шу хьатIакхоачаш СЭВ мехкашта шаргйола из маькера бийдал Iалашъяра, масала, цун производство масеххаза совъяккха езаргъя. Низаш вIашагIа из техача, специализаци кооперировани ца йича из денхар къоасталургдац. Цу бокхача балха керттера лостамаш белгалдаьд дIадахача шера Бухаресте хиннача СЭВ XXXII сессе тIанийцача бийдала даькъе цхьана гIулакхаш леладара йIаьхача хана йолча целевой программа тIа.

Юкъарчал доаццаш программа оттаеш хиннар, нийсагIа аьлча, цун химически таь даькъера раздел кийтъьер, «Интерхимволокно» объединени яр химически таь производства проблемашта йола СЭВ мехкаша цхьана леладеча гIулакхий керттера координатори ший тайпара йола «хьакъьала центра».

— «Интерхимволокнос» юххьанца ший болх дIаболабича дена, — дIахо дувц экономически директора, — Саввинештски комбинат хьнаре юкъеяхар цо чакхйоахача технологи эргаьнкха тоалра, едини стендарташ оттаьра, цхьана дергдолча Iилман лехарий темаш белгалъяра, специализаци кооперировани яра тIеерзаь мероприятеш чакхъяхара деча балхашта. Оаха дакъа лаьцар вай мехкашкарча иззамо йолча производствай хьалха латта опыт йовзара йолча дунен халкъашта юкъерча комплексни шин бригада балха юкъе. ГулъяьI хIанзе а производстве пайда эцаш йола дукха материал. хIанз йIаьххача хана йола целевой программа тIайийцачул тIехьагIа, хьалхарча моттиго эттад специализацехи кооперированехи дола дош. Цхьана гIулакхаш леладарах долча хьалхарча документашта култаш лэдаь даьннад. Тха промышленни объединени специализаци еш я хIамаш тегача промышленноста дола ах эфирни таьш арахецара. ЛаьрхIа да хьатIадоагIача лхе шера тхаьцига технически таьй шера 50 эзар тонн арахеца низ хургбола автопокрышкашта йолча технически тканейн полиамидни кордан производство хьае. Цу дефицитни продукцеца Iалашъергья оаха Советски Союз, ГДР, Польша, Румыни, хIаьта ниттта дакъа лоацаргда текстильни промышленноста гIонна йолча средствайи кIезига тоннажни продукцеи производствана специализаци кооперировани еча. Цхьайолча соглашенешта кулгаш яздаьд, вожаш кийчъеш я.

Социалистически экономически интеграце орбито чуззача Саввинештски комбинато шерра дегIаккхувл вошал долча мехкашкарча шийх тарра йолча предприятешцара бувзамаш. Цунах дийцар Лидия Приставу:

— Тульски областерча Щекински химически комбинатаца контакташ тайсай оаха, тха специалисташ цига Iомалуш хиллача хана. ХIанз тхола дилла в хов технологен оборудованеи дакъе цига керда фуд. Юкъарчал доацаш бувзамаш эттад тха ГДР-ен Болгарен предприятешца. ВIаши юкъера цу тайпара гIулакхаш шинна а оагIонна пайдана да тхона, йиш хулийт тхоай торонех ма хулла хьалкъалагIа а эффективнегIа а пайда эца.

В. САМОШКИН,
АПН соб. корр.
Бухарест.

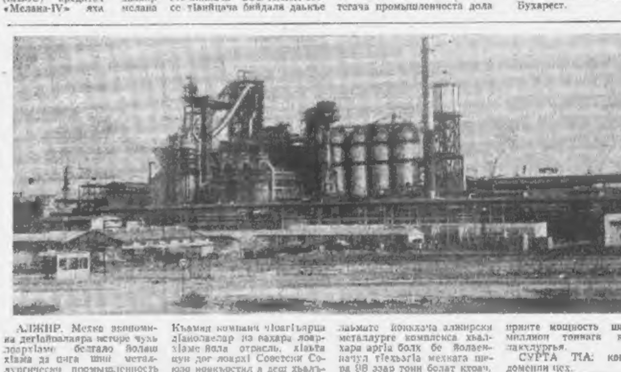

АЛЖИР. Мехка экономикина дегIайоалаьра кертера чуль лоархIаме белгало йолаш хIама да цига шин металлургически промышленность вIашагIйоллар.

1964 шера металлурге къамид компани чIоагIъярца дIаиолаьелар из вахара лоархIаме йола отрасль. хIаьта цун дог лоархI Советски Союзо новкъостил а деш хьалъяьча Эль-Хаджарерча комбинатах. 1972 шера цу Iалаьмате йоккхача алжирски металлурге комплекса хьалхара аргIа болх бе йолаенначул тIехьагIа мехкага шера 98 эзар тонн болат кхоач. хIаьта 1980 шера шоллагIа аргIа болх бе йолаелча предприяте мощность шиъаь-ахи миллион тоннага кхоачаш лакхлургья.

СУРТА ТIА: комбината доменни цех.

М. МАШКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ТЕХНИЧЕСКИ ПРОГРЕСС БАХЬАНЕРЧА КЪОВСАМЕ

Чакхдоалаш латт иттлагIа пятилетка дизлагIа шу. Дикача къахьегама толамашца накъаболх Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 62 шу дузача денна Ленина ордец леладеча «Грознефть» объединене мехкадьттахой.

52 эзар тонн совгIа мехкадьттеи 86 миллион кубометр гази сийнай ордец лелаеча объединене промысловикашта мехка халкъа боахама заданеи тIех. Яхье баьнигашта юкъе хьалха латт «Старогрознефть», «Малгобекнефть», «Октябрьнефть» НГДУ мехкадьтта доакхараш.

Дог гIоздоаккх планал совгIа 7757 метр лоаман породашта бурув техача вай лаьттаца чекаш тохкашбарий толамаша а.

Укх шера юха нийсенхаи объединени СССР мехкадьтта промышленноста Министерства мехкадьтта доакхилга лакхлуш латтача объединеней мутIарашта. Цунга кхачара дукха балхаи даьд пятилетка йолаелча дена. ВIашта кхоалагIа шу да даькъа юкъе яржача Ерригсоюзни социалистически яхье объединене хьалхара моттиг чIоагIа бе йоалаю.

Объединене толамаш довхилгеи цо стабильни болх белгеи Iалаиду дукхха эзараш болча нахах латтача мехкадьттахой коллективо. эггара хьалха цун дикагIа болча никалаша — шоайла тIехбараш боацача вай новаторашта, технически прогресса тIехьа къовсам лоаттабераша.

Доккха а лоархIаме а да рационализаторашеи изобретателашеи лоаца дакъа. Пятилетта йолаелта дезз 7637 рационализаторски предложении изобретении сийнай цар, царех мехкадьтта доакхача производствана юкъеяхай 12 миллион 280 эзари сома маьха экономически эффект енна 5253 предложении. Из 4,5 миллион сомага гIортташ дукхагIа да чакхьяннача юкъа лаьрхIа тIоIийца хиннача социалистически декхарел.

Духхьашка, цу юкъа, юкъейнхьай 4 миллион 800 эзари сом кходе йиш хулийта 21 изобретени.

Таханарча дийнахьа творчески балха юкъе хьинаре дукъа ловцаш ба ши эзар саг гаргга болхлой, инженерно-технически балхахой. Iилмахой.

Объединене предприятешка а мехка кхьча мехкадьтта доакхача районашка а шерра юкъеяхьь пайдане кола производства новаторий рационализаторски предложенеш. Ишта, лакха мах бу мехкадьттахоша «Грознефть» объединенеца чуйоагIача «СевкавНИПИнефть» института специалистий конструкцех йолча МИГ-а тайпагIча тIоаний испытателий. Царех доцла дикадар фуд аьлча, из да цар скважинана бурув тохаш латташехьа е бурув чакхдувлача горизонташка мехкадьттен гази я-яц яхача деша жоп луш хилар.

ТIоаний испытателаша боьоаца хьаоал тIоавашка углеродни бийцал я-яц. Из хоавна еце — обсадни турбаш Iодуххийтац.

Испытателаш юкъе йоалаьча духхьал дIадахача цхьал шера вIашгIехьдаьннад вай объединене 620 эзар соми лоалахарча «Ставропольнефтегаз» объединене 600 эзар сом гаргген кходе.

Обсадни колоннашта цементировани езга тоадара технически Iилмай кандидат А. С. Мамарийский керте а волаш болча новаторашe отта а яь буровой производствани юкъейнхьай тампонажни маркхала бикъьл-коачал нийсду способ. Способо торо хулийт шер-шера пачиахьалкхена 200 эзар сом кходе.

Мехка мехкадьтта промышленноста производственникашта боккхьча лоархIаме я «скважинера коачал къовзара устройство» оалаш йола «СевкавНИПИнефть» института специалистий изобретени.

«СевкавНИПИнефть» института новатораша А. Н. Комиссаровен Р. Х. Моллаевен, объединенерча В. З. Фунтиковен Ю. Н. Шанотниковен предложени яьй скважина обработка еш бутил-бензольни фракцех пайда эца йогадеш. Бутил-бензольни фракцех пайда эцаро йиш хулийт дукхьача моттигашка, скважинашта капитальни ремонташ да е а шер-шера 300 400 эзар сом кходе а.

Мехкадьтта скважинашта обработка яра прогрессивни технологи из йийчьлча моттиге йовзара бахка Союза дукхьача тайп-тайпарча объединеней викалаш хиннаб тIеххьарча хана «Грознефте».

Доакъа новкъостал ду новаторашта хIанз объединене хIара предприяте йолаш йолча Iилма-технически информаце службаша. Хоан ха дин. технически прогресса темпаш сихъяр дукхьача даькъе керда карагIдаьнлараши корадаьраши шерра дIадовзийтара, карадеркадара, пайда эцара система эффективни хиларах тийша дола. Новатора чIоагIа лоархIаме да, шийн болх дIаболабалалехьа цу лостамагIа наха даьр фуд хар. Нагахьа санна новатора къоастале лаьрхIа доц хьоргехь а кхыча саго къоастадаь дале, цу гIулакха ха ца а ноасш, шийн цхьана а саго низа йола керда приборош, регентэш, технологически процессаш хьара тIабахийта беза.

Объединене системе хьаьй квалифицированни специалистех латта лаьрхIа йола группаш е, царех оалача тайпаш «референтски группаш». Цар декхар да объединене хачуха технически литература деша а дешаш цу тIа вредувла производствашка юкъедахьа мегаргдола кердадараш белгалдахар.

Шоаш дика референташ хилар хьахьелад объединене керттера механик Г. В. Голованов, технически отдела инженер В. А. Гайдышев, бурув деттара балхий Малгобекски управлене технически отдела начальник А. И. Куксов санна болча специалисташа. Уж кхоьхе а НГIАССР заслуженни рационализатораш ба.

Производствана кIезига пайда балац производства новатораш хьалха латтараш дикагIа йола опыт йовзара а из балха юкъехьолта вIаштIехьдаккхара а шоаччарга тарроча предприятешка кастаста командировке ахарах. Иштта 123 саг командировке вахарахи 115 саго производственни экскурси арахи юкъейолайир 240 эзар сома маьха экономически эффект енна 64 мероприяти.

Лакха мах баьб керда одношарошечни оста конструкци хьальча Iалаьмате дикаха новатора. «СевкавНИПИнефть» института лабораторе заведующе инженера Зубарев Александр Васильевича балха. Цо кулгал а деш хьадаь дукха цу тайпара осташ балха оагарле лаьаа йолаш а шоай технико-экономически хьокхамашка дилла дикагIнолча доаз дехьарча образцех гаьнна тIех а да. Бурув деттараша вIаьстта хоатташ да зIамига калибр йола одношарошечни осташ, царца дика тохкаш бурув кIоаргачен тIекхIоаргачен мехкадьттаи газеи скважинашта.

Новатора тIеххьара творчески болх цо хьадаь 241,5 миллиметр йола одношарошечни оста да. Оста опытни партеча болх беча хана цецлоаккхаш дола латтах чудахара результаташ лу — серийно арахецарел пхезза сихагIа чудода царех оста. Вай мехкарча бурув деттарашта довзха совгIат да из.

А. В. Зубарова сенай сий дола цIи «НГIАССР техникан Iилман заслуженни деятель».

Укх шера дуккьашка дезаьд вай мехко изобретателеи рационализатори Ерригаьа гонча ДI. Из ди шер-шера деззолда аьнна оттадар къахьегамхой технически творчество дегIанобалара а эргайоадаш тоадара а Коммунистически партеи Советски правительстван хIара денна йоакхо еш хиларах дола керда тешал да.

Новаторий творчества гIо ду парте XXV съезда хьалхашка оттадаь декхараш, технически прогресс хьадда йола проблемаш толамца къестае.

ХIаьа укх сахьате шерра бьрзаб объединене предприятешка иттлагIча пятилетка дизлагIча шера план кхалд хьалха кхоачаш ара тIаберзабаь болх. Из лоархIаме декхар кхоачашдеча доккха дакъа лоацарга тха предприятейи организацейи новаторашa.

Р. ТУРЛОВ,
«Грознефть» яхача производственна объединене технически отдела начальник.

Дунен халкъашта юкъера заметкаш

Иран: республика чоалхане проблемаш

Исламски Республика дIахайкаьча дийнахьа денз ах шу гаргга даьннад. Амма, мехкара хьалаи дикка кхохкадена да хIанз а. Дуьнаш дац курдий константинй отрядий правительства бIухара довнаш. Тегеранен кхьча дукхача йоккхийча городашкен лаьгIаш аьрдехьарча, демократически низаштен оппозицена машар хургбоачача мехка лоархIаш долча дика хьалха латтача гIозараштен юкъерча къовсама кхоалам.

Иранерча чоалханеча чура политически хьалашта тIа кхеn экономически халонаш. Къоачча республикана тIехьалена кхьча боахама вахарера крдзисни гIулакхаш дикка телхад производство дикка лохъялар бахьан долаш. Лакхдуш латт мехка балхазлой инфлацин. Баха нах продуктайн промышленни товарийн цхьадолча тайпашца Iалашбелга юкъагIдувлаш хиларо хьадаьд маьхаш юха ца оазаш лакхдара эша хьалаш. «Iаьржача рынка» дай михинацей масштабаш сов шеръялар бахьан долаш революционни судашта чIоагIъяьр сов тIехьабаьннача спекулянташта боабе судаш яр а чулоацаш йола лаьрххIа йола инструкци.

Ший экономически политика гIулакхаш навкхдахарех кхоачамбаь Iе дага йолаш цо Ирана правительство. Мехка кулгалдеча гIозарашта юкъе лакхлуш латт мехка промышленности юрта боахамo дегIа ахара цаI йола йIаьххача хан на лаьрхIа программа оттаиш за ярца хилар кхетадара уйлаш. Из дагалаьца сентябрь бутт бекхалуш Тегеранe хьайийзлар дика доал дераша Iилмахоша дукхача предприятей кулгалхоша дакъа лаьца семинар.

Семинар болх беш хиннача деношка Ирана революционни программай Бюро кепа а теха араьинхар мохи социально-экономически дегIахара керттерча лостамех йола доклад. Цу тIа белгалдоах Ирана экономически ва харе кхоабалъяь тIаацаш кхоь сектор хилар: шо-шоай доалахьара, паччахьалкхен вIашагIъяйла. Из деш экономика баловн доакъоши эггара йоккхагIа йола промышлени предприятеши чулоачача паччахьалкхен сектора тIадулла керттера декхар «шо-шоай гIулакхаш леладара эша хьолаш хьадар да». Пайда доллада автораша дувцачох болхлой низан, общественен частни капиталах юкъе бекъаргба.

Из деррига а мехка социально-экономически навкъа алхха теоретически белгалонаш мара яц хIанз укх сахьате. Амма, цар цIена хьагойт Ирана хIанзара кулгалхой исламски дина новкъостална къахьегамхой классийн буржуазен вIашдухьалара хьашташ цхьана тарде вIаши тоаде гIерташ хилар. Кхоачашдергдий цу навкъа миллионаш болча къахьегамхошта хьалхарча аргIанна, промышленни пролетариата эшараш" 1. гешаме дац.

Хала да монархи йохара шоай хьалаш цIенкаштта тоадара уйлаш юкъаш бола иранcкий къахьегамхой хIанз кердача политически хьалашца шоай бокъонаш бахьан лоаттабеча къовсама тIера бовларга лот даха. Цу тIа цар вахар хоалуш товдена хилар хьагойташ хIама а ца хилча. Болхлой а кишта дукха дукхагIа бола гIулакххой а чIоагIа лакхденнача маьхаша сагот деш ба. Алхха укх шера 50 процентага кхаьчай инфляци. Эггара лохагIча лоархIамех а, бе болх боацаш миллион совгIа саг ва. Кхыча мехкашкара баькка дукха болхлойи специалистами мехкара дIабохаро лоадама шеръялц болхлой ниа маьхаш нийбу рынок. Къахьегамхой хьал тоадара правительства даьр хIама дац хьатIадоагIача шера мерт бетта дена эггара лохагIа дола алапеш лакхдолда аьнна соцам бар мара.

Цулухьа паччахьалкхен а шо-шоай доалахьарча а предприятешка забастовкаш хул. Къахьегамхоша дIадех балха ди 8 сахьатага даккхар, чубахача моттигий хьалаш тоадар, къахьегам лорабар, шоай лоIамеро профсоюзаш хьаяр.

Раьза боаш ба мехкадьтта доакхар санна долча Иране эггара лоархIаметIарча даькъа болхлой я.

Къахьегамхой вахара хьалаш тоадара тIадерзадаь бокъонца дола кIоаргга, демократически хувцамаш дар хьадехаш бола текстильщикаш, гIишлонхой, типографейн сборочни заводийн болхлой, болхлой класса кхыйола отрядаш а санна.

В. СВЕТОЗАРОВ.
(АПН).

КАГИРХОШТА АТЕИСТИЧЕСКИИ ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИИ КХЕТАМ БАЛАР

Советски нахьа кхуьуш йоагӀача тӀехьенна идейно-политически, къахьегама, нравственни, эстетически кхетам баларца айхха дувзаденна доал атеистически кхетам балар массаза а хиннад коммунистически кхетам балара лоархӀамегӀарча декхарех цаӀ. Низах чӀоагӀъеннача социализма хьалщца ди советски нахьа цхьадолча дахьа, цунца кагирхошта а, Ӏоткъам беш а боkъонца долаш а дола хӀама да.

ХӀаьта а советски общества ала а доагӀаш оал дукха а дукхагӀа бола нах атеисташ бола общество. «Из,— КПСС XXV съездо белгалдаьккхача тайпара,— доал дер Ӏилман материалистически мировоззрени йола общество я».

Беррига идейно-кхетама болх комплексагӀа делабрах йола КПСС XXV съезда указанеш ларде а лувцаш кагирхошта атеистически интернациональни кхетам балара дош оттадарен декхараш белгалдарен плане республика вахаре хоалуш йола событи а хинна дӀаяттад 1979 шера Грозне Нохч-ГӀалгӀай книжни издательства араяийца «Кагирхошта атеистически интернациональни кхетам балар» яха С. Ш. Муслимовен В. Ю. Гадаевен книжка. Цу балха автораш гӀерт кагирхошта атеистически интернациональни кхетам балара гӀулакхий цаӀал, цар атеистически интернациональни мировоззрени хьаечара дукхача къамех болча нахах латтача коллектива а советски нахьа юкъарча цӀейнийн обрядийн а лоархӀам лараш санна дола, атеистически литература тӀа кхоачам боллаш къестадь довца дешаш дахьа. Книжка авторий выводашта ларде латт вошал долча шин республика — Нохч-ГӀалгӀайчени Дагестанен — партийни общественни организацешта кагирхошта коммунистическа кхетам балара беча балха опыти хьадда дола социологически тохкамаш. Рецензи еча книжка введени, I-гӀен, IV-гӀен разделаш, тӀехьхьара дакъа С. Ш. Муслимова (город Махачкала) яздьд, хӀаьта II-гӀен III-гӀен разделаш — В. Ю. Гадаева (город Грозный).

«Атеистически интернациональни кхетам балара цаӀал» яхача керта тӀа анализ ю кагирхошта атеистически интернациональни кхетам балара гӀулакхий диалектически цаӀала проблема ихьайолча оагӀошта. Амма цу йизве йоацача анализо а хьахьокх, интернациональни атеистически уйлаш хьахилара гӀулакха керттерча дакъе воздействи ер социалистически вахар ше, коммунизм хьалъера практика хилар. Общественни вахара интернационализаци яра процессаш, тайп-тайпарча культурайн динийн контактащ, — белгалдоах книжка автораша, — гӀо ду дина маьхаленаш дилла а хургӀолаш ца хилари ди лелабар цхьан хала бахьа бекхама хьисапера хӀама хилари кхетаде, кӀезигкӀезига йохаш йохаш «шоай» ди дерригача кхыча динел тӀех хетара уйлаш, цу нахьаца йохаю дукхача нахьа уйлашта чура дина сахкстама лоархӀаме социально-психологически лард. БугӀалба дина Ӏоткъама кӀалхара яьннача КъилбаседаКавкааза халкъий культура хьал совдаьккхад, масала, опера, балет, симфони санна йола жанраш тӀаххетаро, цӀаккха а ца хиннача тайпара дегӀаенай изобразительни искусство — живопись, скульптура, ХӀаьта из бахьан долаш Къилбаседа Кавказерча халкъий духовни сибате хьахинай советски нахьа юкъарча самалий белгалонаш, ашаньй динен националистически идеологи.

Динах тешараша дилла а шоай дина гӀулакхаш общественничарел, Дахьо лораярал лаамхагӀа лерхӀ, бераш дешарах доах, царга общества вахаре хьинаре даькъа лалийтац. Дино санна а ца луш, Даьхен, халкъа, къахьегама коллектива сийдеш лоархӀаш хургболаш кхетам лу советски паха атеизмо.

Цу вай мел дийцача хьайойт, интернациональни кхетам баларо национализманеи шовинизманеи дукхьалара къовсам лаьца ца Ӏеш, къахьа цар ю атеистически воздействи.

РЕЦЕНЗИ

маша вӀаци леладеча гӀулакхашта юкъера динах юхедисараш дӀадоахийта а чулоацаш хилар.

«Дукхача къамех болча нахах латтача коллективе интернациональни атеистически кхетам балара болх» яхача цӀоллагӀча керта тӀа хьаьддача социологически тохкамий материалашта дьча анализий кӀийлен тӀа автораш хьоц экономически вахара, культурана, быта интернационализаци яра, культурни образовательни боарама, къахьегамхой социальни активность лакхъяра, динахи къамехи йола уйлашн доккхийча а зӀамигача а дерригача къамий культурни махаленашн лархӀара дешашна.

Дукхача къамех болча нахах латтача къахьегама коллективе интернациональни атеистически уйлаш хьахилара гӀо ду эггара хьалха производственно-къахьегама гӀулакхаша, керттера хьошташ цаӀаш хиларо. Цунна чура психологически нравственни атмосферо. Долче, лакха нравственни атмосфера я советски вахара хьисапа керттерча башхалонех цаӀ хила езар. Ишта хаттараш дара юкъесаза кхокхийн гӀалгӀайн кагирхой динах тешача дакъа 78,5 проценто дина лаьрхӀар кхача къамий вакалаш дархӀар а царца доттагӀал леладар а.

Къахьегама коллективаш декхарех цаӀ да шийн членаш профессионально - технически образоване боарами производственни квалификаци лакхъяра юкъесазар. Цунна тешал ду, къасттадь аьлча, хьаьддача социологически тохкамий даннета. Ишта, масала, лакхерен юкъерен квалификаци йола къона болхлой, инженерно-технически балхахой, интеллигенци керттерча дакъе динах тешац. Кулг-мара къахьегаш болча юрташкарча кагийча наха (хьайбаш леладераш, тхьамка леладераш, бахщадараш леладераш) юкъерчул дикка кӀезигагӀа ба юртарча механизатораша юкъа динах тешараш.

Цу тайппара, производственно-къахьегама, общественно-политически культурно-хӀама доазарен процессашка хьахул кагирхой дина тӀехьера хьабоилари а интернационализман атеизман поэнцеш тӀа уж боалара а ша объективни хьалаш.

«Советски юкъара цӀейнии обрядаш, динах юхедисараш дӀадоахачара цар лоархӀам» яхача кхоалагӀча керта тӀа книжка автораша анализ ю вай общество тайп-тайпара социальни функцеш кховчашеш долча советски цӀейнийн обрядийн.

ЦӀейнийн обрядийн лоархӀамегӀарча социальни функцех цаӀ лоархӀаш я атеистически функци. Къаьстта эффективни я къаман гӀулакхашн, дина гӀулакхашн вӀашагӀхьоастаде йиш йоацаш цаӀаш да яха уйла дилла а керта чу латташ а цудукха динах юхедисараш во могадар къаман специфика кач ахар лерхӀача а кагирхой дахьа цар ю атеистически воздействи.

Советски обрядийн цӀейнийн цхьа группа юкъерчал доалдаш дина обрядий системана духьала йоалаш яц. Цу группана юкъедоах ерригача пачтахьалкхен советски дунен хадтъаьнта юкъера революционни цӀейш. КертагӀданкта деза цу цӀейша дуккха нах юкъеза чилари Нохч-ГӀалгӀайчени Дагестанен юрташкарча кагирхой вахаре цар йоккха моттиг дӀалаьца хилари. Вож группа къаьгга гуш бола атеистически лостам болаш, юкъарчал доалдаш дина дукхьале латташи из геамбара гӀулакх чаккдранкхаци я. ВӀубешна юрташка кагийча нахьен мехкарийн вахара юкъеттхаш доладукха советски цӀейнн обрядийн къахьегама гӀулакхана бувзам болаш да. Царна чудоагӀа болхлой профессешта, производстве хьалха латтарашта хетадь цӀейшн обрядашн, къона болхло профессене юкъевоаллавара обряд, бӀаьстан, зезай, гурийн боалий, хьалхарча боала, хьукъама цӀейш. ХӀаьта ишта къаьгга гуш интернациональни лостам болаш да районашта юкъера къахьегама цӀейш, марсси жӀоален цӀейш, доттагӀала цӀейш, кхыдараш. Шер-шера белгалдоах Нохч-ГӀалгӀайчени Дагестанен юрташка болхлой профессешта хетадаь цӀейш — хьажкӀаш леладерий, бахщадарш леладерий, тхьамка леладерий, дуга леладерий, хьайбаш леладерий, механизаторий, кхыберий деношн.

«Кагирхошта атеистически интернациональни кхетам балара массови формей цхьайола башхалонаш» яхача бӀьлагӀча керта тӀа автораша белгалдоах юрташкарча кагирхошта атеистически интернациональни кхетам балара балхаш деш юртарча кагирхой быта башхалонаш терка ьъ ееш хилар. ЙоллагӀча моттиге из болх беш хилча цу республика, районашта къахьегама коллективе, юрта хьалаш довза дезаш хилар, царга хьежжа дукхача наха юкъе еча Ӏилман-атеистически пропаганда тайп-тайпара формаш, методаш, средствай хувца езаш хилар. Цу дешаш ларде лувца еза «Воинствующи материализма лоархӀам» яхача балха тӀара В. И. Ленина указанеш: «...Атеистически пропагандах йола тайп-тайпара материал яла еза наха, царна йовзийта еза вахара тайптайпарча доакъошкара факташ, ишта а вейта а дувца деза цар теркам тӀаоаэра, уж дина набарах сомабелара, тайп-тайпарча хьисапе массе а оагӀорахьара согабаро, ишта вӀаха».

Исламах юхедисараш хӀана а дӀадаланза йолча республикашка юрташкарча кагирхошта атеистически интернациональни кхетам балара керттерча формах дувцаш, книжка автораша теркам тӀебохийт динах тешарашта ешача лекцешта беседашта, дукха нах чуоаш йолча Ӏилма-атеистически сайренашта, юрташка еча сходашта бовзийча нахьа советашта, лоаман кхалнахьа клубашта, интернациональни доттагӀала клубашта, атеистически клубашта, культураи бытеи халкъа университеташта, хьалха динах тешаш а хинна хӀама динах хьадараша вӀашагӀбеттабалара, царех дувца дукха харцдараш гучадахара, «зераташ» долча моттигашка экскурсе ахара, динах тешараш художественни самодеятельноста юкъесхара, кхыдараш.

Ш. АХМАДОВ,
исторически Ӏилмай кандидат.

Ереван. СССР Паччахьалкхен премен лаккхийта оттаь я «Арменфильм» киностудеараяийцача «Наапет» яхача фильма творчески группа.

СУРТАШ ТӀА: 1. (аьрдехьара аьттехьа) фильма режиссер-постановщик Армянски ССР халкъа артист Г. Маляи, роль ловзаер Армянски ССР халкъа артист С. Саркисян, оператор Армянски ССР искусствай заслуженни деятель С. Исраелян, художник Армянски ССР заслуженни художник Р. Бабаян.

2. «Наапет» яхача фильма кадр. (аьрдехьара аьттехьа) ролаш ловзаераш С. Саркисян М. Мирчаян.

Б. НЕМРУТА сурташ.
ТАСС фотохроника.

Письмо кепатеха деце а

РЕМОНТ ЧАКХЙОАЛАШ ЛАТТ

Чакхйоалаш латт гуйре. ХӀара саг Ӏаьна кхоачам бол чуверзаш ва Бекъда, из кхоачам балзар «Терек» яхача объединене Ермоловски филиале болх беча текара Скрипов Виктора. Ӏаьна кхоачам а бе, чубийрочарех хьегаш ва из а, цул дезал а.

ДОК-а вӀашагӀардаьча цӀенокашта кӀалхарча этаже вахаш волча Скрипова квартира чуйе мегаргвоацаш, вирийн хьал долаш я. СкриповгӀар дукха дийхар камендантага ремонт яра новкъостал де аьнаш. Цхьабеттада, новкъостал дацзар. Цул совгӀа, сентябрь бетта, комиссе а хьена, — квартира чуйе ихераме я, сихха ярадовла деза, — аьлар.

Мала яь ярсъа-хьогӀ СкриповгӀар квартирана ремонт?

Ишта ядора газетага цо дайтача письмо тӀа тха штате воацача корреспондента Я Цуева.

Письмова жоп далар дийхар редаци «Терек» яхача объединене Ермоловски филиала администрацега.

Ермоловски филиала директор волча новкъоста П. А. Бондарева хоам бир:

— 1976 шера аьгача мехко хийрадьхар СкриповгӀар а цхьабола нах а чубьхача цӀеной пенаш. Из бахьан долаш цу чу бахка нах ханна арабаха безаш хилар тхо. хӀанa аьлча, цӀенна ремонт ца йича чухь Ӏе кхераме дар. ХӀаьта, хӀанз цӀенна реконструкци еп да тхо. квартираш тоаеш латт. Филиала администраце, ремонт чехкагӀа чакхъалийтар духьа, жилищно-коммунальни боахама кхы тӀа боллой а ишаш йола материал а еннай.

Уж йистедаха лаьрхӀад укх шера октябрь бутт чакхбоалача хана. СкриповгӀарна хьена чуӀе общежитере шин цӀа деннад.

Хьайийллай керда кафе

Юртбоалама болхлой Ди дездача дийнахьа торжественно хьайийллар Нестеровски станице керда кафе — «Аьрга». Из кафе хьелларга дог доаза дукха за яр юртарча къахьегамхошта. ХӀаьта хӀанз цар дага латтар кхоачашхиннад. Укхаза мел янараш да, хьачуухача махага хоза салаӀийта а чам болаш хӀама дайта а торонаш я. Ала деза, кафе дина къальийгалга. ВӀарг белдоллийтаж я хӀанзарча хьисапе хьаь здани. Хоза сурташ дийккад зала чу.

Раьза я ишта бахьча балха кафе заведующи Яндиева Тамара.

— ХӀанз план кхоачашъе а къахьегамхошта мел яиар хилийта а из кхоачаргба тха. — йоах Тамарас.

Юртара къахьегамхой безам болаш боагӀа кафе.

С. КОРАБЛИНОВ.

ФУТБОЛ

Из яр котало!

Хьалхарча лигацара къастара цӀенхашта кхерам тӀабессача «Терско» хала къовсам лоаттабу шийн турнирни хьал тоаде гӀерташ. Из цунна карагӀдархкиларах бола теһам чӀоагӀбир вай командо тӀехдина ше ловзарах Воронежера «Факел» эшаро. Цу вӀашагӀкхетара хиначул лоархӀам кӀезигагӀа болаш дашар самардийнахьа С. Орджоникидзе цӀерагӀча стадионе Ярославлерта «Шинника» цо чакхдаьккхар а.

Из матт ишта бехитехаме яр лакхерча лиге ловза бокъо яккхара болча къовсаме яр лакхерча лиге ловза «Кубань» яха команда тӀехьайита гӀертача «Шинникь» а. Цул совгӀа, цу ловзара теркам тӀаозеш кхы цхьакхи а цхьа хӀама дар. 1957-ча шера дениз шоайна кхойттаза лайвар «Терека» «Шинникь». Ярославлера футболисташ цу вӀашагӀкхетарашка плазала котбаьнинабар, хӀаьта грозненцашка — шоаза маро лычкхаьлар совле. цхи ловзар царех цхьанихз кот ца йоалаш чакхдаьлпадар. Гуш ма хилара, цу деррига а теша бокъо дора цу командашта юкъера матч принципиальни лоархӀам болаш а сакъердаме а хургхилар.

Ловзар дӀадоладелар кхы дӀахо тӀехьашка бовла йиш йоацача дӀахаьча вай мехкахой хьалхарча минуташка дена геттара хьинаре хьаьшийн наӀарашта тӀатаӀарца. Юхьиг цу тайпара хургхиларах шеко йоацаш хинна хьаьшийн фусамдаьй хьинар юхатоха белар бургаца ма хулла дукхагӀа доал де гӀертарца. Цхьабакъда, цар яр сана цхь болаш йолча команда а хала дар цу дийнахьа чӀоагӀа дог уразта ловза «Терек» совле. Масса а гоаза а ловзача фусамдаьша лоацпача юкъа а сагем лаӀ хьаьшийн вратара а защитникашта а. «Терека» дукхача атанех 14-ча минуте яь цаӀ бермате хилар. А. Яьлича аьтта оагӀорахьара штрафной майдагаьа хьатеха бурган кийсса наӀарашка хьожайир «Терека» къонача форварда Т. Велидоза. Цул тӀехьагӀа дукха за илалехьа хьаьшийн шоай штрафной майда тӀа гӀоки ловзарах пенальти хьожайнача парна шоллагӀа гол чутехар В. Колядкос.

ШоллагӀа тайм а ловзара совле «Терекага» болаш хилар. 53-ча минуте кхоалагӀа гол чутехар А. Сиькоос. Из толам кхы а чӀоагӀбир ийсса воркӀ минут илалехьа «Шинника» вратарага В. Чурнинга ше лораеча наӀарашкара йиълагӀа бургаш чьаккхнитача Я. Соколова. ХӀаьта ловзар чакхдоаллача хана шоаш чутохача цхьан голах кхоачам бе бийзар хьаьший. Цхьабакъда, ала деза, царна кхы дуккагӀа хӀама карагӀ ца далара «бехке» бараш дина лайна фусамдаь вратарь Г. Колосови защитникаши болга.

Ишта, счет 4:1 а болаш, «Терек» котйоалаш чакхдаьлар из сакъердамс ловзар. Дале а, турнирни таблица тӀара гуш да хьалхарча лигацара ца къастар духьа чемпионат чакхъяллална вай мехкахой хала къовсам лоаттабе безнга.

С. ПАРЧИЕВ.

Цу дийнахьа хьалхарча лиге хинна кхыдола ловзараш ишта чакхдаьннад: «Алга» — «Металлист» — 0:1, «Памир» — «Таврия» — 2:1, «Колхозчи» — «Металлург» — 0:1, «Торпедо» — «Днепр» — 0:0, «Спартак» (Орджоникидзе) — «Факел» — 0:0, «Спартак» (Нальчик) — «Динамо» — 1:1, «Кубань» — «Жальгирис» — 3:2, «Спартак» (Ивано-Франковск) — «Звезда» — 2:1, «Карпаты» — «Уралмаш» — 2:0, СКА — «Трактор» — 3:2, «Нистру» — «Кузбасс» — 1:0.

ТУРНИРНИ ТАБЛИЦА
(25-ча октябрага кхаьча)

Командаш	Л	Ц	Н	Э	Б	О
«Карпаты»	41	24	10	7	76—34	58
«Кубань»	42	20	12	10	65—40	52
«Шинник»	42	20	13	9	48—33	52
«Памир»	42	21	6	15	51—47	48
«Факел»	41	18	10	13	60—48	46
«Жальгирис»	41	17	10	14	53—48	44
«Нистру»	41	16	13	12	47—43	44
«Металлург»	42	18	7	17	67—61	43
«Кузбасс»	42	17	9	16	45—44	43
«Металлист»	42	17	9	16	36—39	43
«Уралмаш»	42	16	11	15	49—42	43
«Спартак» Орд.	42	18	6	18	45—38	42
«Днепр»	42	15	14	13	52—51	42
«Торпедо»	42	15	14	13	38—37	42
СКА Од.	42	15	10	17	50—57	40
«Спартак» Нл.	42	15	10	17	46—48	40
«Спартак» И.-Ф.	41	16	6	19	41—55	38
«Терек»	42	15	7	20	50—58	37
«Таврия»	42	14	9	19	46—55	37
«Динамо»	42	14	7	21	49—49	35
«Звезда»	41	13	9	19	39—50	35
«Трактор»	42	12	11	19	33—31	35
«Колхозчи»	42	10	11	21	36—70	31
«Алга»	42	9	8	25	37—64	26

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

25 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Ӏуйранара гимнастика.
9.05 — Берашта онкарех наьна.
9.35 — Концерт.
10.20 — «Спор-клуб» яха передача. Йистехьача — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Телевизионни фильм.
15.45 — «Эрзей мотт».
16.15 — «С. Прокофьева хозалаш».
17.00 — «Шахматни школа».
17.30 — «Шоаш дола моттиг хьайовзийта, хурманчаш!».
18.00 — Миллионий ленински университет.
18.30 — «Стихаш — берашта».
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — Латвийски ССР «Парнкона» яхача колхоза ансамбля концерт.
19.15 — «Ха» яха программа йоптта.
19.50 — «Замо хержал тхо». Телевизионни художественни фильм. 3-гӀа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Телевизионни викторина. Перерыве — «Тахан дунен тӀа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — «Нахьа школа».
8.40; 9.45 — Зоологи. 7-гӀа класс.
9.05 — В. Луговски поэзи.
10.10; 14.15 — Испански мотт.
10.40; 11.50 — Ашараш. 2-гӀа класс.
11.00 — ПТУ дешархошта. Физика.
11.45 — Ӏилма-популярни фильм.
12.10 — Студенташта - заочникашта. Лакхера математика. 2-гӀа курс.
14.35 — Ӏилман коммунизм.
14.45 — Художественни фильм.
16.15 — Лыжникашн урокаш.
16.45 — Зараш — чекхархошна. Зоологи. 7-гӀа класс.
17.15 — Телевизионни фильм.
17.45 — «Сага Ӏадамаш» (нохчий меттала).
18.00 — Къахьегамца да сага сий. Слесарий-сборщикий бригадир Ю. Дагаева (гӀалгӀай меттала).
18.15 — «Нохч-ГӀалгӀайче гӀоала».
18.35 — «Заманаш» (гӀалгӀай меттала).
19.10 — «Лермонтовски моттигашка», фильм (нохчий меттала).
19.20 — Киножурнал.
19.30 — «Сакъердамс минуташ» (нохчий меттала).
20.00 — «Бийса дахьъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «Тхо БАМ хьалъеш да».
20.35 — Концерт.
21.40 — «БӀеваш». Телевизионни художественни фильм.

I ПРОГРАММА
26 ОКТЯБРЬ

8.00 — «Ха».
8.40 — Ӏуйранара гимнастика.
9.05 — «Шоаш дола моттиг хьайовзийта, хурманчаш!».
9.35 — «Замо хержал тхо». Телевизионни художественни фильм. 3-гӀа сери.
10.45 — Концерт. Йистедахьача — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Телевизионни документальни фильмай программа.
15.50 — «Хьа ленински библиотека».
16.20 — Концерт.
16.50 — «Къоначa спортсмена йоккха арена».
17.20 — «Поэзия». И. Сельвинский (вахь 80 шу дизарга).
18.00 — Москвах москвичаш.
18.30 — Мультфильмаш.
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.05 — «Юрт: гӀулакхаши проблемаши».
19.50 — «Замо хержал тхо». Телевизионни художественни фильм. 4-гӀа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Замо хержал тхо». Телевизионни художественни фильм. 5-гӀа сери.
22.40 — «Тахан дунен тӀа».
22.55 — Иллеш оал Сильвия Вартана (Франци).

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — Ӏилма-популярни фильмаш.
8.40; 9.40 — Т. Г. Шевченко. Вахаран кхоллам дола дувцар. 6-гӀа класс.
9.10; 14.15 — Английски мотт.
10.40; 11.35 — М. Ю. Лермонтов. «Мцыри». 7-гӀа класс.
11.15 — Ӏилма-популярни фильм.
12.10 — Студенташта-заочникашта. Лакхера математика. 1-гӀа курс.
13.25 — Марксистско-ленински этика керттера категореш.
14.45 — Экрана—лора.
15.45 — «Дита хетача тайпара».
16.15 — «Звездочет» яха передача.
17.05 — «Иван Пырьев». Телевизионни документальни фильм.
18.05 — Художникий мастерскешка. Художник Ш. Шамурзаев.
18.20 — «Нохч-ГӀалгӀайче гӀоала».
18.40 — «Партийни дешаца, къахьегамеи нравственнии махкаца», Наурски района коммунисташ болча.
19.15 — Телевизионни фильм.
19.25 — «Сага закона».
19.35 — «Бийса дахьъала хийла шун, бераш!».
20.10 — ТӀема кхоллам хӀаадбарах йолча советски предложенех. Передача дӀахьу политически обозревателя А. Потапова.
21.00 — Ӏилма - популярни фильмай программа.
21.40 — «Паччахьа мусаи». Художественни фильм.

РАДИО

25 СЕНТЯБРЬ

8.00 — «Юрт: гӀулакхаши проблемаши» (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Ашараш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
7.35 — «Назрановский» совхоза вӀсклаш дахьечча Б. Джамбиркова йола радиооткрытка (гӀалгӀай меттала).
8.40 — «Шовиа, кхалнах»: Радиожурнал (гӀалгӀай меттала).
9.15 — «Дог хьеста дувцамаш»: Корреспонденцеш (гӀалгӀай меттала).
9.30 — Ден темах (эрсий меттала).
9.40 — Ашараш (эрсий меттала).
9.45 — «Тешама паспортана». Малгобекски автотранспортни предприятера передача (гӀалгӀай меттала).
16.00 — Передачай программех хаоттамаш (эрсий меттала).
16.01 — Миналкина Вальтера романсаш (эрсий меттала).
16.20 — «Дега зӀамагӀа» (нохчий меттала).
16.40 — «Микрофонаш Грозне гӀоала» яха радиовыпуск (эрсий меттала).

26 ОКТЯБРЬ

6.40 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газети обзор.
7.25 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Ленинах, Даьхенах, партех дола иллеш (нохчий меттала).
9.15 — «Атеист» яха радиожурнал (гӀалгӀай меттала).
9.35 — Ашараш (нохчий меттала).
9.45 — «Юртара вахар» (гӀалгӀай меттала).
16.00 — Передачай программех хаоттамаш (эрсий меттала).
16.01 — «ДоттагӀий иллеш» (эрсий меттала).
16.15 — «Литературни Нохч-ГӀалгӀайче» (нохчий меттала).
16.35 — Халкъа ашараш (гӀалгӀай меттала).
18.00 — Керда хьамеш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).

Деза новкъостий!

1980 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛЕ

Газета язлу бувзама сернгача отделенешка а промышленноста предприятешкарча, транспорта, гӀишлоаргьеча организацешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учрежденешкарча, общественни организацешкарча кепайоазув доаржадеча общественни уполномоченнешка а гӀолла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: шера — 3 соми 12 кепиги: цхь бетта — 1 соми 56 кепиги.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬА ЯЗЛЕ!

Хоттам

Тахан республике гӀоллен Грозненски морхаш а йолаш, цхьайолча хана догӀа а делаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 7—12, Грозне 9 — 11 градус. Йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, лоа а делхаш, тайп-тайпарча оагӀонашнахьара секунде 3 — 7 метр чӀоагӀа мух а чьекхаш хилен фегара температура буйсана —3 +2, дийнахьа +3 +8 градус йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Украински ССР. Вошала тӀий оал моракаша СССР-еи НРБ-еи йистош вӀашагӀкхетачарча Ильичевск — Варна яхача дунен халкъашта юкъерча паромни переправах.

Алхха укх карарча шера кемаша-паромаша 500 совгӀа рейс яьй. ДӀа-юха йихьай 40 эзар машинаьнъа вагонаш, 1 млн. 200 эзар тонн халкъбоахама мовхьаш. Из даьд кемай-паромай экипажий болх дика вӀаштӀехьбаьккхар бахьан долаш, портовикийн машинаькъахойн цаӀаш йола диспетчерски сменаш вӀашагӀйохкар бахьан долаш. Паромни переправа коллектив нормагӀа 15 сахьат хиннача 12 сахьата кемашта-паромашта обработка яра графикага яьннай.

Сурташ тӀа: 1). «Севастопола турпалаш» яхача болгарски кема-парома капитан Илия Стоилов. 2). «Севастопола турпалаш» яха болгарски паром.

И. ПАВЛЕНКО сурташ.
ТАСС фотохроника.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковские ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктохкама секретаря — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей деношка

СФ02332. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 6313.